ARAYIŞ

22 AĞUSTOS 1981 . SAYI 27 . HAFTALIK DERGİ . 30 TL.

"NÖTRON BOMBASI" VE GERÇEKLER

ONURLU SENDİKACILAR

SİYASİ ŞOV

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

ARAYIŞ

"TASARRUF YAPMAK" SADECE HALKIN GÖREVİ Mİ

TRT bir tasarruf kampanyası başlattı. Sayın Başbakan Televizyonda Enerji tasarrufuna ilişkin konuşmalar yaptı. Seyit Ömer Santralindeki arıza nedeniyle 51 ilde elektrik kısıntısı başlatıldı ama benim oturduğum Bayraklı semtinde bir türlü tasarruf başlamadı.

Halktan istenen tasarruf önlemlerine bizler uymaya özen gösterirken ortalık 21.00'de karardığı halde Belediye sokak lambalarını saat 20.00'de yakmakta. Bir saat gereksiz yere yanar bizim sokak lambalarımız. Enerji tasarrufu isteyenlere inat yanar.

Akaryakıta yeni bir zam yapıldı. Devletin bir bildiği vardır herhalde deyip sineye çektik bu zammı da. Mutfaktaki tüpe, ocaktaki aşa yansıyacağını bile bile sineye çektik. Ha çekmesek ne yapardık o başka bir soru. Ama benim isteğim bu sorunun yanıtını aramak değil. Zam yapılış nedenlerini hazırlayanlar, gerekçe hazırlayanlar, benim gibi 3 ayda 30.810 lira emekli aylığı alan bir işçi emeklisinin nasıl geçinebileceğini de açıklasalar bir yol, bir yöntem gösterseler diyorum.

Ben Devletin dediğini yaparım. Enerji tasarrufu yap der. Uyarım. Zam yaptım der anlarım. İstediğim Devletin de enerji tasarrufu yap dediği yerde yan kuruluşlarının uymasını sağlaması ve yapılan zamlar sonrası bize geçinebileceğimiz yolu açıklaması.

Özdemir KARABAĞLI
İZMİR

ÖĞRENCİ KREDİLERİ ARTTIRILMALI

Bugün yurdumuzda birçok öğrenci, parasal açıdan çok güç koşullar altında öğrenimini sürdürmekte. Ekonomik yansımalar sonucu oluşan ortamda öğrencilere verilen krediler gülünç denecek kadar yetersiz kalmakta. Hazırlıkları yapılan bir tasarı ile de gelecek yıllarda yüksek öğrenimin paralı olması için çalışmalar yapılıyor. Yeni düşünceenin ne gibi ürünler vereceği de pek belli değil. Eğer amaç üniversitelerin kapılarında oluşan yüzbinleri eritmek ya da bir kesimine yüksek öğretim için avantaj sağlamaksa söylenecek birşey olmamalı hele hele bizim gibi devletin vereceği kredilerle öğrenimini sürdürmeye çalışan kesimin hiç söylenecek birşeyi bulunmamalı.

Yeni yılda öğrencilere verilecek kredi tutarının saptanmasında ilgili Bakanlığın oluşacak gelişmeleri de gözönüne alacağı umudumuzu yitirmek istemiyoruz.

Süleyman KARA
İSTANBUL

ARAYIŞ VE PARASAL DESTEK

ARAYIŞ'ın okurlarından başka parasal desteği olmadığını bilmiyor değiliz. Biliyoruz.

Çıkan 26 sayıda birlikte olduk. Daha nice 26 sayılarda da birlikte olacağız. Bunun mutluluk ve umudu içinde, 30 lira değil 300 lira olsa ARAYIŞ'ı alacağız, saklayacağız, okuyacağız, okutacağız.

Saygılarımızla.

Kürşat KEMAL
Levent KARA
Mehmet ŞENOL
ANKARA

ÜNİVERSİTELER YASASI ÜZERİNE

Yurdumuzda eli kalem tutan, düşüncesini kağıt üzerine anlamlı bir dille dökebilen aydınlarımız var. İsterlerse, gazetelerin ilgili sütunlarına sayfalarca makale, öğrencilerine teksir, kitap yazarlar... Onların istediklerinde neler yaptıklarını dönün ardınızdaki kitaplıkta görürsünüz.

Ama bugün güncel tartışmada bir yasa var ki, o kalem tutan eller, o düşünen beyinler suskun o yasa tartışılırken, Evet "Üniversiteler Yasası" tartışılıyor ama üniversitelerimizin öğretim görevlileri suskun. Bu suskunluk için elbet bir gerekçeleri vardır. İnancımız o ki bu gerekçe de mantıksal bir açıklama ile anlatılabilir.

Rektöründen dekanına, öğretim üyesinden öğrencisine değin tüm yüksek öğrenim ilgililerinin, yasa için birşeyler demelerini, ya da suskunluklarının nedenini açıklamalarını bekliyoruz.

Bu sütunlar bize açık olduğunca onlara da açık. Sütunlar boyu, sayfalar boyu yazı yazabilen kalemlerin okuyucu köşesinde bir açıklama yapacakları umuduyla...

Piraye ÜSTÜN
İSTANBUL

SAKATLARA SAHİP ÇIKMAK İSTENİYORSA

Halkın kendi malı olan, onun mayasıyla yoğrulan Arayış Dergisi'ne, onu oluşturan kadroya ve okuyucu kitlesine Anadolu'dan selamlar...

Yetkilileri uyararak, yönlendirerek tüm gerçekleri vicdanlarının sesine kulak verecek şekilde, yapıcı eleştirilerle sunarak toplumda vazgeçilmez değerleri ilke sayarak işleyen dergimiz Arayış her konuda olduğu gibi sakatların sorunlarını çok yapıcı önerilerle defalarca işledi ve kamu oyu oluşturdu. Yetkilileri bu konunun önemi doğrultusunda çalışmaya davet etti. Şükranlarımızı arz ederiz...

Biz okuyucu kitlesi Arayış'ı kendi malımız kabul ediyoruz. Bu nedenle sakat bir genç olarak hem Arayış'a; hem de yurdumuzdaki sakatlara yardımcı olabilmek için lüzumunu hissettiğim bazı önerilerde bulunmak istiyorum.

Yer yer kamu oyunda istatistiki rakamlara dayanarak Türkiye'de yaşayan sakat yurttaşların sayısal hesabı yapılmakta, o hesaba dayanılarak hareket yolu izlenilmektedir. Oysa yurdumuzda ne sakatlar federasyonunun, ne de onun yaptığı istatistikler sakatların kesin sayısını yansıtamamaktadır.

Sadece merkez kuruluştan oluşan derneğin taşrada hiçbir birim, ya da şubesi yoktur. Kırsal yerleşim birimleriyle dağınıklık arz eden yurdumuzda sadece merkezden yönetilen bir derneğin kesin sayısını yansıtma olasılığı da bu ölçüde düşünülmelidir. Hal böyleyken sakatların sayısal hesabını yapmak, onlara sahip çıkıldığı iddialarını yapmak ne vicdanlara ne de dernek amaçlarına uymasa gerek.

Ulu önderimizin doğumunun 100. yılı ile aynı yıla rastlayan Dünya Sakatlar Yılı yetkililerden çok şeyler beklemektedir. Biz sakatlar meselenin bilincinde olarak yetkililerden konunun önemini ve acil bazı önlemlerin alınması zamanının geçmekte olduğunu iddia ederek illerde merkeze bağlı şubeler oluşturmasını, bu konuda da imkân sağlamalarını talep ediyoruz.

Her ilde açılacak sakatlar derneğine bağlı şubeler hem onların kesin sayısını, hem de sosyal ve ekonomik yaşamlarının daha iyi şekilde olmasını temin edecek imkânlara sahip olacaktır.

Yetkililer sakatların horlanma, dilenme ve çaresizlik içinde kıvranmalarını istemiyorlarsa her ile olanaklar el verdiğince şubeler açsınlar. İşte o zaman onların sızıları diner. Yetkilililer de tarihi sorumluluklarını yerine getirmiş olurlar.

Zeki GÖKIRMAKLI
VAN

ARAYIŞ'IN NOTU:

Değerli okurumuz, istemiş olduğunuz adresler aşağıdadır. Saygılarımızla...

Merkez: Millet Cad. No: 318 Çapa—İstanbul
Türkiye Sakatlar Rehabilitasyon Derneği
ANKARA TIP FAKÜLTESİ
Dikimevi—ANKARA

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş. adına İMTİYAZ SAHİBİ
MEHMET ERDÜL

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no. 94
Gaziosmanpaşa/ANKARA
Posta Kutusu: 75
Küçükesat/ANKARA
TELEFON:
28 44 74 26 00 56
PİKAJ ve MONTAJ:
ARAYIŞ Teknik Servisi
DİZGİ: ENLEM 80 18 60 71
BASILDIĞI YER: EM–AŞ
Emek Basın Yayın Reklâmcılık A.Ş.

ESKİ SAYILAR İÇİN 60 TL. POSTA PULU GÖNDERİLMELİDİR.

Sayı: 27 FİATI: 30. TL.
22 Ağustos 1981

ABONE KOŞULLARI
YURTİÇİ:
Yıllık 1.500 TL. Altı aylık 750 TL.
Üç aylık 375 TL.
YURTDIŞI:

Almanya	104 DM
Avusturya	770 Avusturya Şilini
Danimarka	350 Danimarka Kronu
Finlandiya	275 Fin Markkası
Fransa	245 Fransa Frankı
Hollanda	120 Hollanda Florini
İngiltere	25 Sterlin
İsveç	250 İsveç Kronu
İsviçre	100 İsviçre Frankı
Irak	30 Irak Dinarı
Norveç	310 Norveç Kronu
S. Arabistan	194 Riyal
Yugoslavya	2354 Yugoslavya Dinarı
ABD ve Avusturalya	70 ABD Doları

● Abone bedelinin PTT ile; ya da, 'Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa Ankara'' Şubesi 1200 numaralı hesabımıza ' yatırılarak, abone fişi ile birlikte banka dekontunun, veya PTT makbuzunun 'PK–75 Küçükesat/Ankara ' Adresine gönderilmesi rica olunur.

DERGİNİN İÇİNDEN

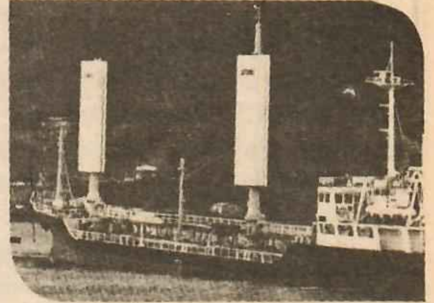
EKONOMİ: Faiz düzeni

İŞÇİ SORUNLARI: Yürekli bir ses

DIŞ SORUNLAR: "Davadan döneni..."

ENERJİ: Eski kaynaklara dönüş mü?

YAZI İŞLERİ'nden

DAĞITIMDAKİ AKSAKLIK

SAYIN okurlarımız, geçen sayımız, yani 15 Ağustos 1981 Cumartesi günkü 26'ncı sayımız dağıtımdaki aksaklık nedeniyle İstanbul GAMEDA'nın ARAŞIY'ı dağıttığı bölgelerdeki okurlarımızın eline ancak 18 Ağustos Çarşamba günü geçebildi. Ankara, İzmir ve Adana GAMEDA'larının dağıtımında ise bir aksaklık olmadı. Yani buralarda ARAYIŞ, 15 Ağustos günü sizlere ulaşabildi.

Daha önceleri yazmıştık. ARAYIŞ'ı her hafta çarşamda günleri basıyor, dikişini ve kesimini yaptırdıktan sonra, Perşembe günleri de dört ana dağıtım merkezine gönderiyoruz. Geçtiğimiz haftalarda karayolu ile yolladığımız İstanbul ve taşrasına ait dergileri, geçen hafta GAMEDA İstanbul merkezi ile görüşerek THY kargosu ile gönderdik. Perşembe akşamı İstanbul'a uçakla giden ARAYIŞ'ın 26'ncı sayısı her nedense GAMEDA'nın eline geçmemiş.

17 Ağustos 1981 Pazartesi günü sizlerden aldığımız yüzlerce telefondan ARAYIŞ'ın başta İstanbul olmak üzere Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Eskişehir, Çanakkale, Bursa gibi illerde bayiilere dağıtılmadığını öğrendik.

Bunun üzerine yaptığımız temaslar sonucunda, ARAYIŞ'ların halâ İstanbul THY kargo bürosunda bulunduğunu, yetkililerin zahmet edip GAMEDA'ya Arayış'ların geldiğini bildirmediğini anladık. Sonuçta, İstanbul GAMEDA merkezi ARAYIŞ'ları aynı gün THY kargosundan alıp, 18 Ağustos günü dağıtıma sokabildi.

Bu dağıtım aksaklığı, her ne kadar ARAYIŞ çalışanlarının kusuru dışında oluşmuşsa da, tümünüzden bizleri bağışlamanızı diliyoruz.

*
* *

Bu arada bazı yörelere, ARAYIŞ'ın istemin altında gönderildiğini, yine sizlerin uyarıları sonucu öğrendik. Bu uyarıları değerlendirip, GAMEDA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ile temas ederek, yakınılan yerlere gönderilen dergi sayısının arttırılmasını sağladık. Yörelerinde ARAYIŞ bulamayan okurlarımız, bayiileri ile görüşerek bize bildirdikleri takdirde, sayıyı artırmak için gerekli girişimleri yapabileceğiz.

Bu konuda bizleri uyaran tüm okurlarımıza teşekkürü borç biliyoruz.

*
* *

Geçtiğimiz hafta içinde LİBYA HALK CEMAHİRİYESİ HALK BÜROSU, 1 Eylül Devrimi'nin kutlama törenleri için Türkiye'den 4--5 yayın organını çağırdı Libya'ya. Bunlardan biri de ARAYIŞ.

ARAYIŞ'tan görevli bir arkadaşımız, sizler adına, Libya Devrimi törenlerini izleyecek, gördüklerini ve fotoğraf ile saptadıklarını sizlere aktarmaya çalışacak.

*
* *

Bazı yayın organlarının ARAYIŞ'tan alıntı yaptıkları halde, ARAYIŞ'ın adından söz etmediklerini yazmıştık. Türkiye'de yayınlanan MİLLİ GAZETE'nin, İKTİBAS dergisinin, MUĞLA DEVRİM Gazetesinin, İsveç'te yayınlanan YOLUMUZ ve İLKE dergilerinin, alıntıları gazetecilik ahlakına uygun bir biçimde vermeleri sevindirici bir olay.

Alıntı yapıp da kurallara uymayan yayın organlarına örnek olacağı inancını taşıyoruz.

*
* *

ARAYIŞ, gelecek sayısında sizlere bir ek sunacak. 16 sayfalık bu ek, işçi sorunlarını, işsizlik sorununu, Türk–İş içinde gelişen olayları, ICFTU kararlarının nedenlerini, memurların sorunlarını, memur ve işçi emeklilerinin sorunlarını içerecek. Ekimizde, bugüne değin, bu konulardaki gelişmelerin yanı sıra, neler yapılması, bir başka deyişle neler yapılmaması gerektiğini de sizlere iletme çabası içinde olacağız.

*
* *

Bildiğiniz gibi, teknik bazı olanaksızlıklar nedeniyle 48 sayfa çıkan ARAYIŞ 13'üncü sayısından başlayarak 32 sayfaya inmişti. Bu güçlüğü, teknik olanaksızlığı aşabilmek ve yeniden 48 sayfa olarak ARAYIŞ'ı sizlere sunmak çabası içindeyiz.

*
* *

Gelecek sayımızda ve daha sonraki sayılarımızda buluşabilmek, sizlerle yeniden söyleşebilmek umuduyla, esenlikler ve mutluluklar diliyoruz.

Saygılarımızla...

SİYASİ ŞOV

ARAYIŞ

SİYASET yapma yasağı içinde *"siyasi şov"*... İlerde Türk Siyasi yaşamının 12 Eylül 1981'le başlayan döneminin tarihi yazıldığında içinde bulunduğumuz şu günlere verilebilecek en anlamlı ara başlığı belki de bu olabilirdi.

Silahlı Kuvvetlerin 12 Eylül sabahı başlattıkları hareketle ülkemizde siyasi partilerin faaliyetleri durdurulmuş, Milli Güvenlik Konseyinin 2 Haziran günü yayınladığı 52 Numaralı kararıyla da *"11 Eylül 1980 tarihinde Parlamento üyesi bulunan Siyasi Parti mensuplarıyla her kademede siyasi parti yöneticisi ve mensuplarının Türkiye'nin geçmiş ve gelecek siyasi ve hukuki yapısıyla ilgili olarak, kendi anlayışları doğrultusunda sözlü veya yazılı beyanda bulunmaları veya makale yazmaları ve bu amaçla toplantı yapmaları"* yasaklanmıştı.(*)

11 Eylül tarihine kadar siyasi partilere kayıtlı kişilerin Danışma Meclisine alınmamasıyla da, Türkiye'de siyasi kadrolar için *"klasik anlamda"* siyaset yapma olanağı kalmamıştı. Durum gerçekten böyle midir? Türkiye'de gerçekten siyaset yapma olanağı yok mudur, yoksa siyaset yapma yalnızca belli insanlara mı yasaklanmıştır? Son günlerde meydana gelen gelişmelere bakılırsa, yukardaki savlardan daha çok ikincisinin geçerli olduğu anlaşılmaktadır.

Birtakım insanlar rahatça siyaset yapabi mekte ve bunun için Devletin en yüce yargı organlarını bir sahne olarak kullanabilmekteler. Bütün bu olup bitenlere bakıp belki de buna *siyaset* demek olanağı bulamayanlar çıkabilir. Ancak buna siyaset denemezse bile bir *"siyasi şov"* un sahneye konduğu açıktır.

Son günlerde iki eski bakanın yargılanmaları dolayısıyla Yüce Divan'da bazı kimselerce öne sürülen iddialar hukuk ilkeleri ve buna bağlı olarak 52 Numaralı Konsey Kararının yorumu konusunda bir çok soruyu gündeme getirmektedir.

Yargılamalar sırasında bazı eski politikacılar ve bu arada özellikle sayın Bülent Ecevit hakkında gerçek dışı bir çok iddia öne sürülebilmektedir.

Hatta bütün bunlar mahkemeye tanık olarak çağrılan Faruk Sükan'ın iddiaları Tercüman Gazetesi yazarı Nazlı Ilıcak'ın deyimi ile *"iftira ve isnad"* boyutuna ulaşmıştır.

Ne tip mahkeme olursa olsun, yargılamanın mantığı, iddiaların ortaya atılıp, bunların yanıtlanması temeline dayanır. Ancak bu yargılamalar sırasında ilginç bir gelişme olmakta ve "tanık" olarak mahkemeye çağrılan Sükan, kendisine verilen söz hakkını bir siyasi karalama aracı olarak kullanmak istemektedir.

Faruk Sükan ve öteki bazı tanıkların davranışları *"tanık"* kavramının hukuki anlamı konusunda bazı sorulara neden olmaktadır. Hukuk dilinde tanık, *"beş duyusu ile elde ettigi bilgileri, yorum yapmadan mahkemeye aktaran kişidir"*.

Sorun yalnızca mahkeme salonunda söylenen sözlerle sınırlı kalmamaktadır kuşkusuz. Yargılamalar açık bir biçimde sürdürüldüğü için burada söylenen sözler, öne sürülen iddialar basın ve öteki iletişim araçları tarafından aktarılabilmekte, buna karşılık ilgili kişilere kendilerini savunma hakkı verilmemektedir.

Üzülerek söylemek gerekir ki, 52 Numaralı Konsey kararı bazı kişilerce istismar edilmektedir.

Bu karar Faruk Sükan ve Yüce Divan'a çağrılan öteki bazı tanıklara istedikleri biçimde saldırı olanağı vermekte ve basın tüm bu iddiaları serbestçe yayınlayabilmektedir. Kuşkusuz basının Yüce Divan'da devam eden gelişmeleri halka aktarması son derece olumludur, hatta basın özgürlüğünün gereğidir. Ancak saldırıların bir kısmının hedefi olan sayın Ecevit'in 52 Numaralı karar nedeniyle sessizliğe mahkum olması Yüce Divan'ın saygınlığını tartışma konusu edebilir.

Yüce Divandaki basına da yansıyan tek yanlı *isnad ve ithamlara* basın yoluyla yanıt verme ve kendilerini o yoldan savunma olanağı bulamayan kimselerin, belki tanık olarak konuşmak üzere Yüce Divana çağrılmalarını isteyebilecekleri, bu yolun açık olduğu öne sürülebilir. Ancak bu yola gidilirse Yüce Divan büsbütün eski hesapların deşildiği bir tartışma alanı haline gelebilir.

Bu durumun, bırakın işin ahlaki yanını, yargılama tekniği açısından çok sakıncalı ve sakat bir görünüm ortaya çıkardığı açıktır. Üstelik bu mahkemede yargılanan kimdir? Sayın Ecevit mi? Durum böyle olmadığına göre ortaya atılan bu iddialar neyi amaçlamaktadır? İşte bunun adı günlük siyaset dilinde *"siyasi şov"* dur.

*

* *

Faruk Sükan'ın Yüce Divan önünde öne sürdüğü iddiaların gerçeği yansıtıp yansıtmadığını anlayabilmek için bazı soruların yanıtlanması gerekmektedir. Gümrük ve Tekel Bakanı ile Sosyal Güvenlik Bakanı hakkında dosyalar hazırlanıp sayın Ecevit'e iletildiğinde idari soruşturma süratle başlatılmamış mıydı? Ayrıca soruşturmaların hiç bir kuşkuya yer bırakmaması için yalnızca ilgili bakanlıktan değil, Maliye Bakanlığından da müfettişler görevlendirilmemiş miydi?

Bunun yanı sıra İşgüzar hakkında bir Meclis Soruşturma önergesi verilmiş ve soruşturma sonuçlanıncaya kadar İşgüzar istifa etmemiş miydi?

Mataracı'nın durumu ise değişikti. Kendisi hakkında bir soruşturma önergesi bulunmadığı halde Bakanlığı hakkındaki iddialar, o zamanki Başbakanın isteği ile idari soruşturma konusu yapılmamış mıydı? Kısaca şimdi Yüce Divan'a iletilmiş olan soruşturmalar Sayın Ecevit döneminde başlatılmamış mıydı?

O dönemde Hükümette görev almış, yolsuzlukların üzerine gidilmesi için kendisine olağanüstü yetkiler ve araçlar sağlanmış olan Faruk Sükan'ın Yüce Divan önünde bu soruların yanıtlarını vermesi de gerekirdi. Bütün bunlardan öte belleğimiz bizi yanıltmıyorsa Faruk Sükan Hükümetten bu yolsuzluk iddialarından çok, rejim hakkında bazı kaygıları olduğu için istifa etmişti. Kaldı ki, yolsuzluk iddiaları konusunda Anayasanın ve yasaların gerektirdiği herşey zamanın hükümetince yapılmıştı.

Tabii bütün bunlardan öte, Türkiye'de başka hangi Hükümetin kendi dönemini ilgilendiren yolsuzluk iddialarına bu denli hızlı gittiğinin yanıtını da vermek gerekiyordu. Her halde bunu en iyi bilecek kişi çeşitli hükümetlerde görev yapan Sükan olabilirdi.

*

* *

Öteyandan 52 Numaralı kararın getirdiği yasaklar yalnızca görülmekte olan bazı davalar dolayısıyla tartışmalı durumlar ortaya çıkarmakla kalmayıp, kişilerin de ötesinde, toplumumuzun geleceğine yönelik bazı sakıncalara yol açabilecek niteliktedir.

Danışma Meclisine başvuruların tamamlanıp, Meclisin oluşturulması aşamasına gelindiği şu dö-

nemde yukarda sözünü ettiğimiz sakıncaların daha yaygın bir boyuta taşınması olasılığı vardır. Danışma Meclisine başvuru için geriye sayma işleminin başladığı günlerde Ankara üzerine yoğun bir siyasi havanın çöktüğü bilinmektedir. Bu arada, 11 Eylül günü *"bir siyasi partiye üye bulunmayan"* bir çok eski siyasetçinin Danışma Meclisine girebilmek için başvurduğu da gazetelerde yer alan haberlerde belirtilmiştir. Bunlar içinde şimdi faaliyeti durdurulan siyasi partilerin liderlerine ve yönetici kadrolarına kırgınlıkları olan, hatta onlarla *"hesaplaşmaları"* bulunduğunu öne sürenleri vardır.

Öte yandan 11 Eylül günü parlamenter olmayan kişilerin de Kurucu Meclis çalışmaları sırasında açılacak tartışmalara katılma hakkı vardır. Bu veriler Danışma Meclisinin çalışması sırasında da bazı kimselerin bu fırsatı bir takım karalama ve iftiralar için kullanabilme olasılığını ortaya çıkarmaktadır. Ve tıpkı Yüce Divan'da olduğu gibi, tek yanlı iddialar ve saldırılar basına, hatta TRT'-ye yansıtılacaktır.

*

* *

Bu durum ise yalnızca iddialara hedef olan kişiler bakımından değil, Danışma Meclisinin asıl görevlerini tam olarak yerine getirebilmesi açısından da önem taşıyor. İçinde bulunulan koşullar ve kuruluş biçimiyle zaten şimdiden tartışmalı bir duruma gelen Danışma Meclisi, bir de bu tür uygulamalar yüzünden eleştirilere uğrarsa bu süreç sonucunda ortaya çıkacak Anayasa'nın toplum katındaki kabülü sorunlu olacaktır.

Danışma Meclisi üzerinde başlatılan *"sessiz tartışma"*, başvuranların sayısı ve özelliklerine bakılırsa, ilgisizliğe dönüşme eğiliminde. Şimdi bir zamanlar halkın büyük bir çoğunluğunun onayını almış insanların tartışmaya katılmasına olanak verilmemesiyle bu ilgisizliğin ilerde bir tepkiye dönüşme olasılığı ortaya çıkmaktadır.

İlgisiz gözler önünde kısır bir tartışma sonucunda oluşturulan Anayasalar ise ne sağlıklı bir toplumsal düzenleme getirebilir, ne de kalıcı olabilir.

Bu yüzden Danışma Meclisinin oluşturulmasına az bir zaman kaldığı şu günlerde, 52 Numaralı Konsey Kararını yeniden gözden geçirmek, eski siyasileri belli bir ölçüde olsun tartışmaya katabilecek bir biçimde yumuşatmak yerinde olacaktır.

*

* *

Yüce Divan'da tanık olarak konuşma olanağı bulan bazı kimselerin bu yüksek mahkemeyi nasıl istismara kalktıkları gözönünde tutulacak olursa, Danışma Meclisinde benzer davranışların daha da ileri ölçüde görülmesini beklemek gerekir. Yoksa Danışma Meclisinin ileriye yönelik hesapları olan bazı emekli aktörlerin *"siyasi şov"* sahnesi haline dönmesini şimdiden kabullenmek gerekir. ●

** Anımsanacağı gibi ARAYIŞ Dergisi Yayın Danışmanı ve Başyazarı Sayın Bülent ECEVİT, 52 Nolu Konsey kararı gereğince ARAYIŞ'taki tüm görevlerinden ayrılmıştı.*

SALIDAN SALIYA

Türkiye

● İlk toplantısını 23 Ekim'de yapacak olan DANIŞMA MECLİSİNE 11.125 KİŞİ BAŞVURDU. Valiliklerin aday adaylarının adını 15 Eylül'e kadar MGK'ye bildirecekleri bildirildi. Başvuru yapanlar arasında Sadi Irmak, Turgut Göle ve Kasım Gülek'de bulunuyor.

● Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Orgeneral Haydar SALTIK'IN GÖREVİNİ 27 AĞUSTOSTA DÜZENLENECEK BİR TÖRENLE, ORGENERAL NECDET ÜRUĞ'A DEVREDECEĞİ BİLDİRİLDİ.

● Milli Güvenlik Konseyi İhtisas Komisyonu'na sunulan Toprak ve Tarım Reformuna ilişkin raporda, TÜRKİYE'DE TOPRAĞIN MÜLKİYET VE KULLANIM AÇISINDAN DAĞILIMIN DENGESİZ OLDUĞU BİLDİRİLDİ. MGK İhtisas Komisyonunda ele alınan raporda ülkede 743 köyün tek kişi ya da aile elinde olduğu açıklandı. Açıklamada toprağı bizzat işlemeyenlerin topraklarının kamulaştırılmasıda önerildi. Kamulaştırma bedelinin vergi bildirim değeri üzerinden ödenmesi gerektiği belirtildi.

● Milli Güvenlik Konseyi Bütçe Plan Komisyonu tarafından hazırlanan 'Kamu İktisadi Teşebbüslerinin denetimi"ne ait raporda KİT'LERİN BİR BAŞKANLIĞA BAĞLANMASI YA DA BİR HOLDİNG İDARESİNDE TOPLANMALARI YOLUNDAKİ ÖNERİLERİN ÇÖZÜM GETİRİCİ OLMADIĞI BELİRTİLDİ. Raporda KİT'lerin Türkiye ekonomisinde önemli bir yer işgal ettiği ve tarihsel işlevini sürdürdüğü kaydedildi.

● BAŞBAKAN BÜLENT ULUSU YAYINLADIĞI GENELGEDE RÜŞVET ALANLARIN İŞTEN ATILACAĞINI SÖYLEDİ. Ulusu rüşvet alanlara kesinlikle müsamaha gösterilmemesini isteyerek sorumluların kendilerine tanınan yetkileri tam ve sonuna kadar kullanmalarını istedi.

● Çalışma Bakanı Turan ESENER SENDİKALAR YASASI ÇIKMADAN SENDİKAL FAALİYETLERİN SERBEST BIRAKILAMAYACAĞINI SÖYLEDİ. Sendikalar yasa tasarısı üzerindeki çalışmaların tamamlanmak üzere olduğunu belirten Esener Tasarıyı Başbakanlığa sunmadan önce işçi ve işveren temsilcileriyle birlikte pürüzlerin düzeltileceğini bildirdi.

● Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile Konfederasyona bağlı sendikalarda görevli 112 SANIĞIN TUTUKLULUK HALLERİNİN KALDIRILMASI İÇİN YAPILAN BAŞVURU İSTANBUL SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI 2 NUMARALI ASKERİ MAHKEMESİ TARAFINDAN REDDEDİLDİ. Öte yandan haklarında ölüm cezası istemiyle dava açılan DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk ve yönetim, yürütme, onur, denetim kurulları ve bölge temsilcilerinden oluşan 42 kişi için de aynı dilekçe ile yapılan tahliye isteminin Askeri Savcılık tarafından dava açılması nedeniyle incelemeye gerek görülmediği bildirildi.

● KAHRAMANMARAŞ DAVASI KARANININ KASIM BAŞINDA YARGITAY'A İLETİLMESİNİN BEKLENDİĞİ BİLDİRİLDİ. K.Maraş'ta 1978 Aralık ayında 111 kişinin öldürülmesi nedeniyle 804 sanık hakkında açılan dava sonucunda Askeri Mahkeme 375 sanığın beraatine karar verirken, 354 sanığın 1 ay ile 18 yıl arasında değişen hapis cezalarına, 13 sanığın ömür boyu hapis cezasına, 22 sanığı ise ölüm cezasına mahkum etmişti.

● ÜNLÜ DÜŞÜNÜR HACI BEKTAŞ–I VELİ NEVŞEHİR'DE TÖRENLERLE ANILDI.

● Yayıncı İlhan Erdost'un öldürülmesi ile ilgili davada, tutuklu sanıkların tahliye istekleri reddedildi. Yayıncı İlhan Erdost'un cezaevinde dövülerek öldürülmesi iddiasıyla ilgili olarak halen astsubayçavuş ŞÜKRÜ BAĞ, ONBAŞI AHMET ŞEKER, ER METİN GÜNDOĞAN, ER İBRAHİM KESKİN, ER KISMET ÇAĞLAR VE ER ENGİN SOĞANCI SANIK OLARAK BULUNUYORLAR.

● Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Cevdet SELVİ, TÜRK–İŞ GENEL BAŞKANI İBRAHİM DENİZCİER'DEN TÜRKİYE'DEKİ TÜM PETROL–İŞ ŞUBELERİNİN AÇILMASI İÇİN GİRİŞİMLERDE BULUNMASINI İSTEDİ.

● YOL–İŞ FEDERASYONU TARAFINDAN YAPILAN AÇIKLAMADA MALİYE BAKANLIĞI'NIN PARA VERMEMESİ NEDENİYLE KARAYOLLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE BAĞLI 499 İŞYERİNDEKİ İŞÇİLERİN BAYRAM ÖNCESİ ÖDENMESİ GEREKEN YASAL İKRAMİYELERİ'NİN ÖDENMEDİĞİ BİLDİRİLDİ. Açıklamada Karayolu işçilerinin beş aydır seyyar görev tazminatı giyim parası ve fazla mesai alamadıkları da belirtildi.

Dünya

● ABD Dışişleri Bakanı Alexander HAİG NÖTRON BOMBASI YAPIMI KARARINI ELEŞTİRENLERE VERDİĞİ YANITTA ABD SAYESİNDE AVRUPALILARIN GECELERİ DAHA RAHAT UYUDUKLARINI SÖYLEDİ. Haig, Avrupalıların nötron bombası konusunda eleştirilerini dikkate almadıklarını belirterek bunların Sovyet propagandası olduğunu öne sürdü.

● ABD Dışişleri Bakanı Alexander HAİG, ÜLKESİNİN SOVYERLER BİRLİĞİ KARŞISINDA ASKERİ BAKIMDAN ZAYIF OLMAYI KABUL EDEMEYECEĞİNİ SÖYLEDİ. Haig, Sovyetlerin güç dengesini değiştirme girişiminin tersine teptiğini ileri sürerken, Sovyetlerin yerel çatışmalara müdahale etmemesini de istedi.

● Federal Almanya Hıristiyan Demokrat Partisi Başkanı Franz Josef STRAUSS ABD'NİN AVRUPAYA NÖTRON BOMBASI YERLEŞTİRMESİNİ İSTEDİ. Strauss nötron bombasının Sovyet tanklarının en yoğun yerde bulundurulmaları halinde anlam kazanacağını ileri sürerken, İKTİDARDAKİ SOSYAL DEMOKRAT PARTİSİ NÖTRON BOMBASININ ALMAN TOPRAKLARINA SOKULMAMASI İÇİN KARAR ALDI.

● SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN POLONYA'YA EKONOMİK YARDIMI ARTTIRDIĞI AÇIKLANDI. Yayınlanan ortak bildiride Polonya'nın Sovyetler Birliği'ne olan dört milyar dolar borcunun 1985 yılı sonuna kadar ertelendiği ve ekonominin canlanması için daha fazla yardım yapılacağı bildirildi.

● POLONYA DAYANIŞMA SENDİKASI SOSYALİST BLOK TARİHİNDEKİ İLK BASIN GREVİ ÇAĞRISINI YAPTI. Basın grevi kararının son günlerde hükümet tarafından Dayanışma Sendikasına yöneltilen yoğun karalama kampanyasına karşı alındığı bildirildi.

● Roma'da yayınlanan "İl Tempo" gazetesine gönderilen bir mektupta M.ALİ AĞCA'NIN PAPA'YA SUİKAST OLAYINDA YALNIZ OLMADIĞI ÖNE SÜRÜLDÜ. Kendisinin İtalyan olduğunu öne süren mektup sahibi, Ağca'nın suç ortağı olduğunu ve olay sırasında biri kadın iki Almanla beraber Ağca'nın kaçışını sağlamakla görevli bulunduklarını öne sürdü.

● NİJERYA VE CEZAYİR'İN SATTIKLARI PETROLÜ VARİL BAŞINA ÜÇ DOLAR UCUZLATTIKLARI BİLDİRİLDİ. Bildiride iki ülkenin 19 Ağustos'ta başlayacak OPEC özel toplantısını beklemeden bu kararı aldığı belirtildi.

"GÖZALTI SÜRESİ AZALTILACAK"..

21 Eylül 1980 tarihinde göreve başlayan Ulusu Hükümeti'nin iç ve dış sorunlara ilişkin görüşleri, çalışmaları Başbakan Ulusu'nun 4. Basın toplantısında kamuoyuna duyuruldu.

Basın toplantısında 30 sayfalık metni okuyan Başbakan Ulusu ana başlık olarak saptadığı "Anarşik olaylar ve terörle mücadele", "12 Eylül'den sonraki yasal düzenlemeler", "Milli Eğitim", "Ekonomik Durum", "Enerji", "Turizm", "Sosyal Güvenlik ve Çalışma Hayatı", "Köy Sorunları", "Konut", "Trafik Sorunu", "Dış Politika" konularına değindi. Bugüne kadar söylediklerini yineleyen ve toparlıyan açıklamalarda bulundu.

Basın toplantısına Devlet Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Zeyyat Baykara, Devlet Bakanı İlhan Öztrak, Maliye Bakanı Kaya Erdem Ticaret Bakanı Kemal Cantürk ve üst düzey bürokratlardan oluşan bir kurulla gelen Başbakan Ulusu ayakta bekleyen gazetecileri "günaydın arkadaşlar" diye selamladı ve ellerini iki yana açarak "buyurun" çağrısıyla oturttu.

Foto muhabirleri çalışmaya başladığı için acele ile yerlerini alan Bakanların kendilerine ayrılan yerlere değil de, biribirlerinin yerlerine oturdukları görüldü. Ticaret Bakanı'nın önündeki isim kartında Kaya Erdem, Maliye Bakanı'nın önündeki isim kartında ise Kemal Cantürk yazıyordu.

Televizyon spotlarının iyice ısıttığı DSI'nin konferans salonunda aralıksız tam bir saat beş dakika Basın toplantısı metnini okuyan Başbakan Ulusu, sözlerini tamamladığında sorulara geçilmeden şunları söyledi."**Konuşma metninde yeteri kadar flaş haber verdim. Bunları kullanınız. Sözlü olarak soracağınız sorulara vereceğim cevapların birkaç cümlesini, kelimesini kullanıp, manşet yapmayınız**"

Ancak, ertesi gün yayınlanan beş büyük gazetenin dördü bu uyarıyı dikkate almamış, sözlü sorulara alınan yanıtları daha ilginç bulmuştu. Flaş haber, "**90 günlük gözaltı süresinin kısaltılması**" ve "**zamların devam edeceği**"ydi.

Başbakan Ulusu sorular için, ilk sözü Cumhuriyet Gazetesi'nden Erbil Tuşalp'e verdi. Tam yedi soru soran Tuşalp'e verilen yanıtlardan zamların devam edeceği öğrenildi.

Soru: "Petrolün dünya fiyatları değişmesi durumunda yeni zamlar söz konusu mu?"

Başbakan'ın yanıtı: "**Yeni zamlar olur. Dolar artarsa yeni zamlar olur. Bunu herkes bilsin, benimsesin, kanıksasın. Yani bir sürpriz olarak karşılamasın**"

Bazı soruları yanıtlamayan, bazılarını daha sonra yanıtlıyacağını söyleyen Başbakan Ulusu 90 günlük gözaltı süresi konusunda da "**Bu bir zorunluluktan doğmuş önlemdir. Büyük soruşturmalarda uygulanmıştır. Sayıca çok azdır. Ya önümüzdeki hafta ya da ondan sonra bu süre azaltılacaktır. Bundan da hiç kimsenin endişesi olmasın**" dedi.

Başbakan Bülend Ulusu

Başbakan Bülend Ulusu'nun bugüne kadar yaptığı üç basın toplantısına katılmayan Arayış Dergisi, 4'ncü Basın toplantısı için 25 Temmuz 1981 tarihinde Başbakanlık Basın Müşavirliği'ne verdiği sorularına Basın toplantısında yanıt verilmediğini görünce sözlü soru sormaktan vazgeçti. Yazı İşleri Müdürümüz söz alarak" daha önceden Başbakanlık Basın Müşavirliği'ne verdiğimiz soruların çoğuna yanıt alamadığımızdan soru sormuyorum. Ancak cevap verilmiyecekse o sorular neden istendi?" dedi. Bunun üzerine Başbakan Ulusu "**bazı sorulara cevap verildiğini**" ancak "**sorular çok uzun. O tür soruların cevaplarını koymadık bir saat beş dakika konuştuk. Onları da koysaydık sizi bu sıcakta iki saat tutmuş olacaktık. Sizinle bu soruların cevabını birlikte tartışabiliriz. Başbakanlığın kapıları her zaman açık. Ayrıca sorularınıza yazılı cevapta verebilirim**" diye açıklama yaptı arkasından da şu sorumuzu yanıtladı.

Arayış: Ülkemizde banka sayısının oldukça kabarık olmasına karşın son zamanlarda yeni banka açma girişimrinin çoğaldığı ve konunun ilgili çevrelerde tartışıldığı biliniyor. Bu konuda Hükümetinizin politikası nedir?

Ulusu: "**Ülkemizde 45 adet banka var. Gelişen ekonomilerde ihtisas bankalarına gerek duyulabilir. İhtiyaç olursa ihtisas bankaları açılabilir. Bazı müracaatlar var. An-**

cak Hükümetimizin bu konuda alınmış bir kararı yok."

Basın toplantısı sona erdiğinde Başbakan, Basın mensupları ve görevliler dahil herkes soğuk meşrubatların dağıtıldığı salona geçtiler. Orada kısa bir süre kalan Başbakan Ulusu "saat 12 olmak üzere, hoşçakalın" diyerek ayrılırken Devlet Bakanı Prof. İlhan Öztrak ile konuşan Yazı İşleri Müdürümüzün bulunduğu yöne döndü "Mutlaka bekliyorum, görüşeceğiz" dedi.

Önümüzdeki günlerde Başbakan Ulusu'nun bu çağrısı üzerine Başbakanlığa gidecek, Basın toplantısında yanıtlarını ayrıntılarıyla alamadığımız sorularla birlikte, öteki konularda aldığımız yanıtları okuyucularımıza duyurmaya çalışacağız. •

PARA YOK AMA, BANKA ÇOK

PARA politikasına dayalı Friedman ekonomisine geçildiğinden bu yana, paranın gerçek değeri dik yokuştan aşağı freni patlamış otomobil gibi inmekte. Enflasyon artmış, duraladı dense de ilerlemesini sürdürüyor. Milyonların yerini milyarlar, milyarların yerini trilyon almış olsa da, gelirler sözde artmış görünüp kağıt para bolluğu varsa da, yatırımcı yatırım yapmak için gereken parayı bulamamakta, tüketici de gereksinimi olan herşeyi alamamaktadır. Kısacası enflasyonist ortamda sıfırlar çoğalırken, lira yok olmuştur. Para yoktur, ama para ve kredi kuruluşları çoktur.

Bir özel banka tarafından yayınlanan 31 Aralık 1980 tarihine göre düzenlenmiş "Bankaların Birarada Bilançoları"na göre, ülkemizde 38 banka kuruluşu bulunmaktadır. Bankaların toplam şube sayısı ise 5982'dir. Bu olgu her köşe başında bir banka döneminden, giderek her köşe başında iki banka dönemine geçildiği izlenimini vermekte. Bu kadar çok banka varlığına karşın, tefeciliği ve gereksiz aracılık aşamalarını ortadan kaldırıcı bir bankacılık düzeni oluşturulamamış, banker kuruluşları bankalarla yarış eder olmuşlardır.

Devletin ve halkın bankacılık ve kredi düzeni üzerinde etkenliğinin bulunmadığı günümüz koşullarında, bankacılığın Türkiye'nin gelişmesine gereken biçimde ve yeterince katkıda bulunmadığı da yadsınamaz.

Yine de geçmişte faizlerin belirlenmesinde devletin etkenliği vardı. Şimdi bir yaşını dolduran "temmuz bankacılığı" devletin etkenliğini büsbütün kaldırdı. Ancak bankalar da Friedmancı serbest piyasa mekanizmasını benimseyemediler ve centilmenlik anlaşmasıyla faizlerin belirlenmesine giderek, kendilerini korumaya çalıştılar. Bugün için enflasyonun kontrol altında tutulamayacağına inan bankalar, uzun vadelere yüksek faiz ödemekten çekinmiyorlar. Yüksek faiz ödemesinin sürmesi, enflasyonun önlenemeyeceğinin en başka gelen ve açık olan kanıtı. Kaldı ki pekçok bankanın yaşamı da enflasyona bağlı. Enflasyon gerçekten duracak olsa, şirketler bugün yüksek faizle aldıkları kredileri bankalara geri ödeyemeyeceklerine göre, bankalar için tehlike yok mu? Yoksa o zaman bankalara devlet subvansiyonu mu yapılacak? •

SOSYALİSTLER RODOS'TA

NÖTRON Bombası, Pershing füzeleri SS 20'ler... Giderek tırmanan silahlanma, bloklaşma nasıl önlenir? Güney Avrupalı sosyalistler blokların çözülmesi ve gerçek bir barışın kurulmasının ancak Avrupa'da sosyalist ve sosyal demokratların iktidara gelmesi ile gerçekleşebileceği görüşünde.

Geçtiğimiz günlerde Rodos adasında Güney Avrupa Ülkeleri Sosyalist Partileri Dördüncü Konferansında biraraya gelen sosyalist liderler, Avrupa ve dünya sorunlarını değerlendirdiler.

Dördüncü Konferansın en çok beklenen konuğu kuşkusuz Fransız Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Lionel Jospin'di. PASOK Başkanı Andre Papandreau, İtalya Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Bettino Craxi, Portekiz Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Mario Soares'in katıldığı toplantıda, Polonya Halkının sorunlarını hiç bir dış müdahale olmaksızın kendi kendine çözmesi isteği dile getirildi.

Toplantıya katılanlar, ancak demokratik ve sosyalist bir Avrupa'nın bu eski kıtaya barış getirebileceğini belirttiler. Bununla birlikte hemen tüm parti yöneticileri, silahsızlanma konusunun gerçekçi bir biçimde ele alınması gerektiğinde de birleştiler. Kuşkusuz bu "gerçekçi" yaklaşım deyimi, Fransız Sosyalist Partisinin Avrupa'ya Pershing füzelerinin yerleştirilmesi ve Nötron bombası üretimine kesin tavır alınmaması politikasını anımsatıyordu.

Fransız Sosyalist Partisi Genel Sekreteri Jospin sosyalist partilerin tavırlarının kendi ulusal gerçeklerinden hareketle oluşturulduğunu, bu nedenle çeşitli sosyalist partiler arasında görüş ayrılıklarının bulunmasının doğal karşılanması gerektiğini söylüyordu.

Ancak bu sözlerin, Yunan Sosyalist Partisinin, Kıbrıs ve Türkiye ile ilişkiler konusundaki yapıcı olmaktan uzak, uzlaşmaz tavrını açıklamaya yettiği de söylenemezdi. •

OLAYLARIN YORUMU

BATI ALMANYA KEMERLERİ SIKIYOR

GELECEK yıl bütçesinde öngörülen büyümeyi yavaşlatmak ve kamu borçlanmasını küçültmek üzere Batı Alman Hükümeti, geçtiğimiz ayın sonunda kamu giderlerinde 18 milyar Marklık bir kısıntı yapmayı kararlaştırdı.

Aslında, gelecek yıl bütçesinin; yüzde 4,2'nin üzerinde büyümemesi, 241 milyar Markı geçmemesi ve öylelikle kamu borçlanmasının da 35 milyar Mark yerine 27 Milyar Mark dolayında tutulması konusunda koalisyon hükümetinin ortakları arasında uzun süredir bir görüş birliği vardı. Ancak, ortaklar, bu kesintilerin nerelerden yapılacağı konusunda anlaşamıyorlardı.

Zaman zaman koalisyonun tehlikede olduğu izlenimini veren görüşmelerden sonra, taraflar 18 milyar Marklık bir kesinti üzerinde anlaştılar.

Söz konusu 18 milyar Marklık kesintinin, 12 milyar Marklık bölümü giderlerdeki kısıntılardan, 1 milyar Marklık bölümü vergi sübvansiyonlarının kaldırılmasından ve 1,4 milyar Marklık bölümü de tütün vergisinin artırılmasından sağlanacak.

Geriye kalan 3 milyar Marklık gider kısıntısının da nerelerden yapılacağı bugünlerde açıklık kazanmış olacak.

Eldeki bilgilere göre, savunma giderlerinden 2 milyar Mark, aile yardımları giderlerinden 1,5 milyar Mark, Federal Çalışma Ofisi giderlerinden 3 milyar Mark dolayında kesinti yapılacak.

Şansölye Helmut Schmidt'in açıklamalarına göre, "sermaye piyasalarındaki baskıları hafifletmek, faiz oranlarını düşürmek, ekonomiyi canlandırmak ve ödemeler dengesini iyileştirmek için alınmış olan bu önlemler", kuşkusuz, Batı Almanya'da çalışmakta olan işçilerimizi olumsuz etkileyecek.

Bu olumsuz etkiler, aile yardımlarında yapılacak kesintilerden, vergi sübvansiyonlarının kaldırılmasından ve bazı vergilerde yapılacak artışlardan kaynaklanacak.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin gönderdikleri dövizlerin olumlu gelişmeler gösterdiği bir sırada, Batı Almanya'da alınmış olan bu önlemler, hem orada çalışmakta olan, alın teri dökmekte olan işçilerimiz, hem de ödemeler dengesi sorunlarımız açısından düşündürücüdür. ●

KİMİ KEMERLERİ SIKIYOR,

ENFLASYONLA birlikte ekonomik durgunluk ve gerileme, duralayan ya da gerileyen yatırımlar, artan işsizlik ve iflaslar, güçlükler içinde kıvranan sınai işletmeleri, süren dış ödeme güçlükleri...

Batı'nın büyük sınaileşmiş ülkeleri de dahil hehemen hemen tüm ülkelerdeki ortak ekonomik tablo...

1970'li yıllarda paracı karşı devrimin etkisinde paracı politikalar uygulayan ve gelişme sürecindeki ülkelere de bu politikaları salık veren Batılı sınaileşmiş ülkeler arasında bu alanda ayrılmalar, paracı politikalardan sapmalar, uzaklaşmalar başladı.

İşsizliğin üç milyona yaklaştığı İngiltere'de Demir Bayan, Friedmancı politikaları "Thathcerism" adı altında uygulamayı sürdürüyor. Ancak işsizliği ayrı bir program çerçevesinde ele aldı.

Batı Almanya, kamu harcamalarında 18 milyar Marklık kesinti yapmayı öngören bir kemerleri sıkma programı hazırladı. Bazı vergilerde artış o arada aile yardımlarında 1,5 milyar Marklık kesinti öngören ve bu ülkede çalışan işçilerimizi de olumsuz etkiliyeceğe benzeyen bu program ile Batı Alman Hükümeti, sermaye piyasasındaki baskıların hafifleyeceğini, Markın yeniden değer kazanmaya başlayacağını, faiz oranlarının düşeceğini, enflasyon hızının azalacağını umut ediyor.

Enflasyon, işsizlik ve ekonomik durgunlukla karşı karşıya bulunan Fransız hükümeti, ekonomide canlanmayı sağlamak amacıyla, yeni iş alanları açarak işsizliği azaltmak için 17 milyon dolarlık (100 milyar Frank) bütçe açığı planlıyor, yani kemerleri gevşetiyor.

Amerika Birleşik Devletlerinin yeni başkanı Reagan benzer sorunlar karşısında daha değişik bir yol tuttu. Geçtiğimiz ay parlamentodan geçirdiği program, kamu harcamalarında 36 milyar dolarlık kesinti yanında, 1981 sonbaharı ile 1986 sonbaharı arasında geçecek süre içinde çeşitli vergilerde 750 milyar dolarlık indirim yapılmasını öngörüyor.

Reagan, vergi indirimleri dolayısıyla halkın elinde kalacak parayı tasarruf edeceği, bu tasarrufların yatırımlara dönüşeceği, öylelikle yatırımın, üretimin, iş alanlarının artacağı ve enflasyonun yavaşlayacağı inancında.

Bunları, birini örnek alalım diye yazmıyoruz. Belki de başımıza gelenler, çoğu zaman gelişme sürecinde bir ülke olarak kendimize özgü yapımız, koşullarımız ve sorunlarımız olduğunu unutarak birçok alanda gelişmiş, sınaileşmiş ülkelerden kopya çekmemizden, yeterince araştırıcı, yaratıcı olmamamızdan geldi.

Ama yukarıdaki örneklerin, paracı politikaların hemen hemen her yerde ekonomik durgunluk, işsizlik artışı, üretimde ve yatırımda duralama gerileme gibi benzer sonuçları verdiğini göstermesi ilginç... Ve ekonomik bunalımdan çıkış için yolun tek, paracı modelin seçeneksiz olmadığını ortaya koyması...

Daha araştırıcı, daha yaratıcı olunması gerektiği yolunda uyarıcı olması bakımından da düşündürücü... ●

BİR DAVADAN DÖNME ÖYKÜSÜ

- **Jacques Massie nasıl bir hata yapmıştı ki kendisi ve ailesinin tüm üyeleri katledilmişti? Yurttaşlık Hareketi Servisi adını taşıyan faşist eğilimli SAC örgütünün gerçekleştirdiği bu katliamın açığa çıkmasını Fransızlar merakla bekliyor...**

- **SAC garip bir örgüt.. Ama bu arada Türkiye'de yaşanmış olaylarla garip benzerlikleri de var** . *"Davadan dönenlerin vurulması", "silah ve uyuşturucu madde kaçakcılığı", "düzmece suikastler", "canı sıkıldığı için adam vuran militanlar", "siyah kravatlar"*... **Faşizmin uluslararası niteliği üzerinde biraz daha durmak gerekecek herhalde...**

Kojak: Giscard'a düzmece suikastı o mu düzenlemişti?

JACQUES Massie nasıl bir hata yapmıştı ki, yalnız kendisi değil, tüm ailesi ile birlikte ortadan kaldırılmıştı? Katliamla ilgili araştırmayı yürüten polisler, "ihanet" diyorlar. Yani Massie "davadan dönmüştü". "Hangi dava, kimin davası", tüm bu sorular bir aya yakın zamandan bu yana Fransızların merakla izlediği bir "hesaplaşma"nın dama taşları.

Fransa'da "Yurttaşlık Hareketi Servisi" adını taşıyan örgütün buzdağının altında yatan gövdesini ortaya çıkaran gelişme, 19 Temmuz sabahı başladı. Bu pazar sabahı Marsilya'nın 30 kilometre yakınlarındaki Auriol kasabasında bir duvarcı ustası komşunun evinden garip bir yanık kokusunun geldiğini duyup, içeri girince yerde büyük bir kan gölcüğü ile karşılaşır. Evin sahibi, Jacques Massie 41 yaşında yeni bir komiserdir.

Duvarcı ustasının polise haber vermesi ile birlikte araştırma başlar. Jacques Massie ortada yoktur, kendisiyle birlikte çocuğu, eşi, kayınvalidesi ve kayınpederi de kaybolmuştur.

Kimdir Massie ve ailesine saldıranlar? Polis bu sorunun yanıtını Massie'nin kişiliğinde arayacaktır. Jacques Massie: 41 yaşında, oldukça serüvenli bir geçmişi var. 1963 yılında güvenlik güçlerine katılmış, 1980 yılında ise kimden geldiği belli olmayan bir "torpille" üniformasını çıkarıp, "müfettiş" oluvermişti. Hızlı ve kesiksiz bir kariyer... Meslekteki öteki arkadaşlarının özenerek baktıkları bir ilerleme.

YÜKSELİŞİN ARDINDAKİ EL

Massie'nin ortadan kaybolması ile birlikte, Polis önemli bir iz üzerine düşer. Bu iz, görünüşte "Yurttaşlık Hareketi Servisi", S.A.C adını taşıyan bir örgüttür. Daha De Gaulle zamanında kurulan bu örgütle Massie'nin ilk ilişkisi 1974 yılında olmuştur. Massie örgüt içinde de hızla yükselmiş ve 1978 yılında SAC'ın Marsilya yöresi bölümünün başına geçmiştir.

BİR İSTİHBARATÇI OLABİLSEM

Massie bundan sonra ne yapmıştı? SAC'ın birçok eylemlerine karışmış, Marsilya yöresinde bazı kimseler hakkında özel istihbarat toplamıştı. Bu arada polisteki arkadaşlarına sık sık "DST Ajanı olmak istediğini" söylemektedir. Yani Fransız gizli örgütüne girmek istemektedir Massie. Ama DST'ye girinceye kadar boş oturmamış ve birçok kişi hakkında da "özel bilgi" toplamıştı. Bu arada davranışları SAC'ın "büyük patronlarının" da dikkatini çekmeye başlamış ve kendisine ilk uyarılar yapılmış, örgüte girerken ettiği yemin anımsatılmıştı. Massie bu bilgileri yeni yönetime vermekle tehdit ediyordu.

DAVADAN DÖNERSEM

Daha SAC'ın kurulduğu 1958 yılında yazılan, "Örgüte giriş yemininde" davadan dönenlere yapılacak işlem yer alıyordu. Massie de örgüte girerken, büyük patron Pierre Debizet önünde şu yemini etmişti: "Önderlerimin vereceği emirleri hiç tartışmaksızın yerine getireceğime yemin ederim. Davaya ihanet edersem, hainlere verilecek cezayı şimdiden kabul ederim." Massie "davadan dönmenin" bedelini çok önceden kabul etmiş ve bunu Temmuzun 18'ini 19'una bağlayan gece ailesi ile birlikte ödemişti.

Bu olay geçen yıl meydana gelseydi belki de Fransa'nın bu güney köşesinde sık sık görülen bir "babalar hesaplaşması" olarak dosyalanacak ve bir kenara koyulacaktı. Ne var ki bu yıl hükümet değişmiş ve İçişleri Bakanlığına, yaşayan en eski Fransız Sosyalistlerinden birisi, Gaston Defferre getirilmişti. Defferre'nin ise SAC'la uzun süreden beri beklediği bir hesaplaşması vardı. Kendisi Marsilya Belediye Başkanı iken evi iki kez SAC militanlarınca bombalanmıştı. Sayısız tehdit mektupları almış, yardımcıları saldırıya uğramıştı.

Böylece Fransa tarihinde ilk kez, bu faşist örgütün dosyası ciddi bir biçimde açılıyordu.

Polis ilk anda Marsilya yöresinde SAC üyesi olarak bilinen kişilerin evlerine baskınlar düzenlemiş ve bazılarını gözaltına almıştı. Bunlardan birisi, Jean-Bruno Finochietti, sorgulaması sırasında bu işle bir ilgisi olmadığını yineleyip durmuş, Massie'nin evinde bulunan bir meşrubat şişesi üzerindeki parmak izleri kendisine

gösterilince katliamı itiraf etmek zorunda kalmıştı. Finochietti Polisteki ifadesinde, "çok sıradan bir yaşamım vardı, SAC bana hareketli bir yaşam sağladı" diyordu. Evet, 6 kişinin yaşamına malolan bu katliamı SAC gerçekleştirmişti. Ama emri kim vermişti? Fransa'da kısaca SAC diye bilinen bu milliyetçi ve "bölücülüğe karşı" örgüt neydi, kim finanse ediyordu?

DEVLETE YARDIMCI BİR ÖRGÜT

SAC, 1958 yılında De Gaulle yanlısı kimselerce kurulmuştu. 4 Ocak 1960 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan kuruluş ilanında amaçları şu masum cümlelerle açıklanıyordu:

"De Gaulle hareketini destekleyen tüm insanları görüş ve ırk ayrımı olmaksızın biraraya toplamak".

Ancak De Gaulle'ün Cezayir'in bağımsızlığını kabul etmesi birçok SAC üyesini ve bu arada en çok örgütün kurucularından Pierre Debizet'i bir düş kırıklığına uğratıyordu.

Debizet o anda SAC yöneticiliğinden ayrılıyor ve Cezayir'in Fransa'dan ayrılmasını protesto etmek için de bundan böyle siyah bir kravat taşımaya karar veriyordu. Tabii Nazizmin çizmesinden yeni kurtulmuş bir Fransa'da kara gömlek taşımak büyük tepki çekebilirdi.

1958'den 1981'e SAC'ın eylem listesinde birçok öldürme, yaralama, bombalı saldırı, kaçırma suçları var. Örgütün finansmanı ise yine yasa dışı yollardan sağlanıyordu. En büyük kaynak ise, uluslararası silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığı. Fransa'nın Marsilya yöresi bu tür işlere son derece yatkındı. Bilindiği gibi, 1970'li yılların başında Türkiye'de SAC'ın özelliklerini taşıyan siyasi partinin parlamenterlerinden birisi de arabasında bulunan uyuşturucu maddelerle Fransa'ya girmek isterken bu bölgede yakalanmıştı.

Bu arada SAC üyeleri "özel güvenlik örgütlerinde" etkin bir biçimde görev yapıyordu. Örgütün büyük Patronu Debizet Gabon Devlet Başkanının özel güvenlik danışmanıydı. Bunun karşılığı olarak da ayda 20 bin Frank ücret alıyordu. SAC militanları son seçimlerde Jacques Chirac'ın partisinin özel korumasını da yüklenmişlerdi.

Bu arada SAC dosyasına eğilen gazeteciler eski arşivleri de açıyor ve ilginç bir fotoğrafla karşılaşıyorlardı. Eski Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing'in seçim kampanyası sırasında Korsika'da uçaktan inmeden önce bir bomba patlamıştı. O zaman Korsikalı ayrılıkçıların bir girişimi olarak değerlendirilen bu olayla ilgili fotoğraflara bakan gazeteciler havaalanındaki kalabalık arasında kafası kazınmış birini tanıyorlardı. Bu dazlak kafalı kişi "Kojak" takma adlı bir SAC militanı idi. Kojak, geçen ay 6 kişinin öldürüldüğü Auriol katliamını gerçekleştiren kişiler arasında bulunuyordu.

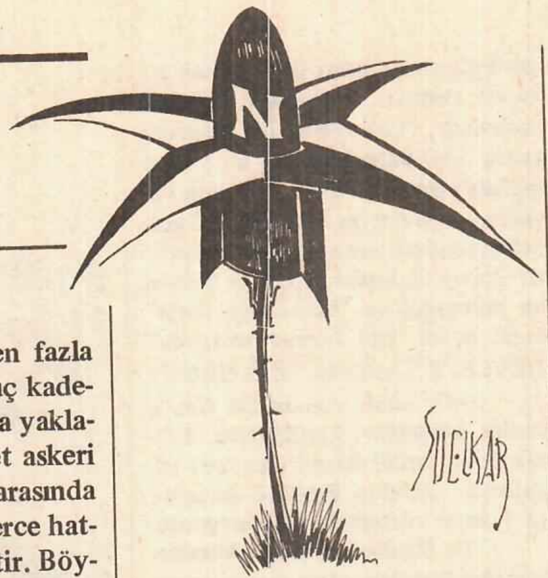
Garip bir örgüt ve Türkiye ile garip benzerlikler. **"Davadan dönenleri vurun", "silah ve uyuşturucu madde kaçakçılığı", "düzmece suikastler", "canı sıkıldığı için adam vuran militanlar", "siyah kravatlar"...** Faşizmin uluslararası niteliği üzerinde biraz daha düşünmek gerekecek herhalde... •

Büyük Patron Jacques Debizet: "Zafere kadar siyah kravat takacağım"

"NÖTRON BOMBASI" VE GERÇEKLER

HALUK GERGER

- Varşova Paktı'nın yalnız Orta Avrupa'da 20 bin'den fazla tankı var. Bunlar bir çatışma durumunda, iki ya da üç kademe halinde harekete geçecek ve her kademe arasında yaklaşık üç kilometrelik bir mesafe bulunacaktır. Sovyet askeri doktrinine bakıldığında her kademedeki tanklar arasında yüz metre bulunacağı anlaşılıyor. Bu durumda yüzlerce hatta binlerce nötron başlığının kullanılması gerekecektir. Böyle olunca da, nötron silahının tek tek kullanılacağı varsayılarak hesaplanan avantajları ortadan kalkmış olacaktır.
- Nötron'a karşı çıkmak, öteki nükleer silahlara ve silahlanma yarışına karşı çıkmak kadar insanlık görevidir.

"NÖTRON BOMBASI" NEDIR?

YANLIŞ olarak "nötron bombası" diye bilinen şey, menzili 130 kilometre olan Lance füzelerinden ve 8 inçlik (Howitzer) klasik toplardan atılan bir nükleer savaş başlığıdır. Bunların 150 mm'lik toplardan da atılabilmesi için araştırmalar yapılmaktadır. Başlığın teknik ve doğru adı İngilizceye ERRB (enhanced radiation reduced blast) olarak geçer. Bu, türkçeye **"arttırılmış radyasyon azaltılmış çarpma"** *biçiminde çevrilebilir.*

Atom çekirdeğinin parçalanması, yani fizyon olayı sonucu ortaya çıkan enerjiden yararlanılarak yapılan bombalara atom bombası deniyor. Hidrojenin izotopları olan trityum ile deuteryumun birleşmelerinden, yani füzyon olayı sonucu ortaya çıkan daha büyük enerjiyi kullanan bombalar ise hidrojen bombası olarak bilinir. Nötron başlığı da füzyon sonucu ortaya çıkan enerjiye dayanır, dolayısıyla da nötron nükleer başlığı küçük bir hidrojen "bombası"dır. Nötron başlığında füzyon reaksiyonunun başlaması için yüksek ısıya gerek vardır. Bunu da ancak fizyon sağlar. Bu nedenle, nötron başlığının patlatılması için önce fizyon reaksiyonu (atom bombası) gereklidir. Yani, nötron başlığının "tetiği" atom bombasıdır.

Füzyon reaksiyonunda hızlı nötron parçacıkları ortaya çıkar. Bu parçacıklar güçlü bir **"doğrusal enerji transferi"**_ne sahip olduklarından insan dokusuyla güçlü bir etkileşmeye girerler. Radyasyon insan dokusunda girdiği zaman canlı hücreleri öldürür. Nitekim, kanser tedavisinde de habis hücreler radyasyonla öldürülür. Doğal olarak, nötron başlığından çıkan radyasyon sağlıklı hücreleri de öldürür._

Nötron parçacıkları yüksek enerjiyle hareket ettiklerinden tank zırhlarından da daha kolay geçer. Nötron başlığı daha çok bu özelliğiyle taktik bir nükleer silah olarak geliştirilmek istenmekte. Bu arada nükleer bombaların çarpma ve ısı etkileri nötron başlığında azalmıştır. •

NÖTRON bombası olarak adlandırılan silah üzerindeki tartışmalar Türkiye'de de yoğunlaşarak sürdü geçen haftalarda. Bu arada, kulaktan kapma bilgilerle bu silah savunularak kamuoyu oluşturulmaya, karşı çıkanlar da peşinen mahkum edilmeye çalışıldı.

Bu silahın savunulacak hiçbir yanı olmadığı ve zararlarının herkesce çok iyi bilindiğini varsaydığımızdan ve kimsenin Reagan'ın nötron üretimine geçiş kararını savunmayacağını sandığımızdan, bu konunun üzerinde durmayı düşünmüyorduk. Ne var ki, bir kısım basında yanlış bilgilerle ve birtakım ideolojik gerekçelerle ortaya atılan iddialar üzerine, siyasal polemiğe girmeden, nötron silahını tanıtıcı ve sorunlarını ortaya koyucu bir yazının gerekli olduğunu gördük.

Nötron silahı, küçük bir hidrojen bombası, daha doğrusu bir nükleer savaş başlığıdır. Bu silahı üretenler, onu kolaylıkla kullanılabilir olduğu için savunuyorlar. Gerçekten de, tek bir er tarafından bile kullanılabilen nötron silahının işte bu özelliğidir ki ona karşı olmayı gerektirmektedir. Nötron silahının en kötü ve tehlikeli tarafı da budur. İnsanlığa yalnızca kullanıldığı an değil, kuşaklar boyu onulmaz felaketler getirecek nükleer silahları kolaylıkla kullanılabilir hale getiren her girişime derhal ve kesinlikle karşı çıkmaktan daha doğru ne olabilir?

Nötron başlığı, bir taktik nükleer silahtır, yani savaş alanında kullanılır. Avrupa'da çıkabilecek bir çatışmada NATO taktik nükleer silahlar kullanınca (nötron da zaten bu amaçla üretilmektedir) taktik nükleer savaş da başlamış olacak ve her iki taraf da ellerindeki taktik nükleer silahları kullanacaklardır. Sovyetler Birliği'nin en küçük taktik nükleer silahı yirmi kiloton gücündedir. Ötekiler ise, beşyüz kiloton ile üç megaton arasında değişmektedir. Nötron kullanılarak bir kez nükleer düğmeye basılınca bu silahlar da devreye girecek ve Avrupa'da korkunç bir yıkım meydana gelecektir. Avrupa'da yapılacak bir taktik nükleer savaşın NATO üyeleri-

ne getirdiği sorunları ARAYIŞ'ın 25'inci sayısındaki "NATO'daki Stratejik Sorunlar" başlığı altındaki yazımızda belirtmiştik. Bu açıdan bakınca, Avrupa'da nükleer savaşı başlatan bir "tetik" olacak nötron silahının yıkıcı etkileri, harekete geçireceği öteki nükleer bombaların yıkıcılığıyla birlikte düşünülmelidir.

TABLO I

ENERJİ BÖLÜŞÜMÜ	ATOM BOMBASI	NÖTRON BAŞLIĞI
ÇARPMA (BLAST)	% 50	% 40
ISI	% 35	% 25
SERPİNTİ	% 10	% 5
ANİ RADYASYON	% 5	% 30

Tablo 1'de görüldüğü gibi, nötron silahının yıkma ve yakma etkileri sanıldığı gibi az değil. Üstelik verdiğimiz rakamlar tek bir nötron başlığı için geçerli. Bunların bir de, kaçınılmaz olarak, büyük sayılarla kullanıldığını düşünün, nötronun yıkıcı etkilerinin olmadığı savının geçersizliği iyice ortaya çıkar.

Varşova Paktının yalnız Orta Avrupa'da 20 binden fazla tankı var. Bunlar, bir çatışma durumunda, iki ya da üç kademe halinde harekete geçecek ve her kademe arasında yaklaşık üç kilometrelik bir mesafe bulunacaktır. Sovyet askeri doktrinine bakıldığında, her kademedeki tanklar arasında yüz metre bulunacağı anlaşılıyor. Bu durumda yüzlerce hatta binlerce nötron başlığının kullanılması gerekecektir. Böyle olunca da, nötron silahının tek tek kullanılacağı varsayılarak hesaplanan avantajları ortadan kalkmış olacaktır.

Bu arada, örneğin Tercüman gazetesinde Sayın Nazlı Ilıcak'ın önesürdüğü "nötronun radyasyon alanının öteki nükleer silahlara göre daha dar olduğu" savı da yanlıştır. Tam tersine nötron silahı, radyasyon alanı öteki nükleer bombalara göre daha geniş olan bir silahtır. Tablo II bu gerçeği göstermektedir.

TABLO II

Radyasyon Dozu	ETKİ ALANI (yarı çap) Atom Bombası 1 Kiloton	Atom Bombası 10 Kiloton	Nötron Başlığı 1 Kiloton
8000 Rad* (Kesin öldürücü)	375 m.	630 m.	850 m.
150 Rad (% 10 Ölüm)	900 m.	1285 m.	1700 m.
30 Rad (10 Kuşak boyu genetik bozukluk)	1170 m.	1570 m.	2100 m.
14 Rad (Kanser hastalıkları)	1300 m.	1700 m.	2300 m.

* Rad: Emilen radyasyon dozunu ölçmek için kullanılan birim. 100 Erg'lik nükleer radyasyonun bir dokunun her bir gramında emilmesini ifade eder.

Tablo'da sözü edilen radyasyon etkileri hep gama ışınlarına göre yapılmıştır. Nötronların biyolojik zararları bunlarınkinin yedi katı fazladır.

Tek bir nötron parçacığı bile, dost-düşman ayrımı yapamayacağına ve etki alanının çok geniş olduğuna göre, NATO üyesi ülkelerin halklarına da çok büyük zararlar verecektir.

ÖLDÜRME ETKİSİ

Nötron silahı tank personeline karşı geliştirilmiş bir nükleer başlıktır. Sekizbin radlık radyasyon etkisi bir insanı beş dakika içinde etkisizleştirmekte, onu bir iki gün içinde de öldürmektedir. Bu kişi bu süre içinde savaştaki işlevlerini yerine getirememekte, örneğin tank kullanamamaktadır. Çağdaş tanklar gelen radyasyonun yarısını engelleyebilmekte, öteki yarısı ise tankın içine sızmaktadır, Bu nedenle tank personelini savaş dışı bırakarak öldürmek için gerekli olan radyasyon dozu 16 bin raddır. Buna karşılık, NATO askeri çevreleri 2500-3000 radlık radyasyonun da bir insanı etkisizleştireceğini ve bunun da ilerleyen bir tank birliğini durdurmaya yeteceğini düşünmektedirler. Bu durumda da, tankların radyasyondan korunma güçleri düşünüldüğünde, 5000-7000 radlık radyasyon etkisi gerekeceği açıktır. 3000 radlık radyasyon etkisi altında kalan tank personeli yine beş dakika içinde etkisizleşecek ama yarım saat sonra da kendine gelecektir. Bu personelin ölmesi içinse dört ila altı günün geçmesi gerekecektir. Dolayısıyla da, bu personel bu süre içinde "yaşayan ölüler" olarak savaşı sürdüreceklerdir. Nötronun 1400 metreye eriştiği 650 rad ise bir insanı iki saat içinde etkiler ama o kişi savaşabilir durumda birkaç hafta daha yaşar. Ayrıca, tanklar yeterince radyoaktif olamayacağı için, başka tank personeli tankları kullanabilecektir, yani karşı tarafın savaş gücü hareketini sürdürecektir. Görüldüğü gibi nötron başlığı tank savunması için çok da etkili bir silah değildir.

Tank savunmasında nötronun en ucuz silah olduğu yolundaki iddialar da geçersizdir. Örneğin, 8 inçlik toplarda kullanılan iki atımlık bir nötron fişeğinin parasıyla üç adet M-60 tanki, elliden fazla tanksavar silahı ya da beş-altıbin atımlık klasik top fişeği üretmek olanaklıdır.

Son olarak da, nötronun salt bir savunma silahı olduğu yolundaki iddialara değinmek gerekmektedir.

Nötron başlığı, ideal bir saldırı ve işgal silahıdır aynı zamanda. Acaba Körfez bölgesinde küçük miktarlarda nötron başlığı kullanarak insanları öldürmek ve petrol kuyularıyla rafinerileri ele geçirmek saldırı ve işgal kapsamına girmez mi? Yok Amerikalıların hiçbiri saldırgan değildir diyorsanız, Körfez bölgesinin işgalini savunan Amerikalıları bir anımsayınız. Örneğin, profesör Robert Tucker da nötron silahına karşı mıdır dersiniz?

Nötronu Amerikan halkı da istemiyor.

Görüldüğü gibi nötron başlığı hiç de onu yalan yanlış bilgilerle savunanların iddia ettiği gibi "temiz" bir silah değildir. Yalnızca düşman askerlerini öldürüp, dost birliklerle sivillere ve binalara zarar vermeyeceği iddiası ise gülünçtür. Nötron başlığı yalnızca felaket getiren bir silah ve Reagan'ın barışla oynadığı kumarda kullandığı fişlerden biridir. Nötrona karşı çıkmak, nükleer silahların, her yerde, yasaklanması yolundaki uğraşların ayrılmaz bir parçasıdır. NATO üyesi ülkelerde yaşayanlar bu silahla ağır bir ölüm tehdidi altına girdikleri için bu savaşımda daha etkin olmalıdırlar. Konuyu ideolojik sorunlardan ve çarpıtmalardan ayırmak gerekir. Aksi halde, komünist bir ülke olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin desteklediği bu silaha Danimarka'nın sağcı Hıristiyan Demokrat Partisi'nin, Norveç'in tutucu Başbakanı Gro Harlem Brundtland'ın, Danimarka Dışişleri Bakanı Olesen'in, İsveç'deki sağ koalisyonunun Dışişleri Bakanı Ullsten'in, Eisonhower'in danışmanlarından George Kistiakowsky'nin ve milyonlarca Avrupalıyla Amerikalının neden karşı çıktıklarını izah etmek olanaksız olur. Nötrona karşı çıkmak, Sovyetlerin, ABD'nin ve başka ülkelerin ellerinde bulundurdukları öteki nükleer silahlara ve silahlanma yarışına karşı çıkmak kadar insanlık görevidir, daha doğrusu bu "karşı çıkma"nın doğal bir uzantısıdır. •

FAİZ DÜZENİ VE BANKALARIN KARLARI

- Serbest faiz düzeni içinde 1980 yılında ticaret bankalarının toplam kârları yüzde 288,7 oranında büyük bir artış gösterdi.
- Bu görülmemiş artışta, faizlerin serbest bırakılması yanında bankaların döviz pozisyonu tutma yetkilerinin genişletilmesi de bir ölçüde rol oynamış bulunuyor.
- Ama bunda en büyük etken, kuşkusuz, faizleri serbest bırakan 29.5.1980 günlü Bakanlar Kurulu Kararı ile, bankalara ucuz kaynaklar sağlanmış olması.
- Böylesine ucuz kaynak kullanan bu kuruluşların görülmemiş kârlar etmesi doğal. Doğal olmayan, bu kârların, tasarruf sahipleriyle iş sahiplerinin sırtından ve ekonomik bakımdan güç bir dönemde elde edilmiş olması.

GERİDE bıraktığımız 1980 yılının bankacılık açısından en önemli özelliğini, kuşkusuz, o yıl içinde faiz oranlarının serbest bırakılması olgusu oluşturur.

Yasalara göre devletçe saptanması gereken ve o zamana kadar da bu çerçeve içinde belirlenen faizler, 29.5.1980 günlü ve 8/909 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca serbest bırakıldığı zaman, daha çok mevduat toplamak ve daha çok kredi vermek için bankaların birbirleriyle yarışacakları ve serbest bir rekabet ortamı içine girecekleri, genellikle, yaygın bir beklentiydi. Zaten, bankalarımız da, zaman zaman serbest rekabetin erdemlerini savunan görüşün sözcülüğünü yaparlardı. Ne var ki kendi çıkarları söz konusu olunca, serbest rekabetin erdemlerini unutuverdiler ve sözümona serbest bırakılmış faizleri, kendi aralarında anlaşarak, ekonominin gereklerine göre değil, fakat kârlarını ençoklama gereğine göre saptadılar.

Nitekim, 1980 yılında bankaların toplam kârları, yüzde 352 oranında artıverdi. Türkiye Bankalar Birli-

ğinin "Bankalarımızın 1980 Sonu Bilânço, Kâr ve Zarar Hesapları" başlıklı yayınındaki verilere göre, banka sisteminin toplam kârı, 1979 yılında 4,6 milyar lira iken, 1980 yılında 20,8 milyar liraya yükseldi.

İrili ufaklı 24 bankadan oluşan ticaret bankalarının toplam kârları da, 1979 yılında 1,9 milyar lirayken, 1980 yılında 7,6 milyar liraya sıçrayarak yüzde 288,7 oranında artış gösterdi.

Hem de, üretimin, yatırımın, ekonomik büyümenin duraladığı, işsizliğin arttığı, dar ve değişmez gelirlilerin geçim koşullarının ağırlaştığı, yüksek enflasyon nedeniyle bankalardaki tasarrufların hızla aşındığı bir dönemde...

SATIŞLARI AYNI ÖLÇÜDE ARTMADI

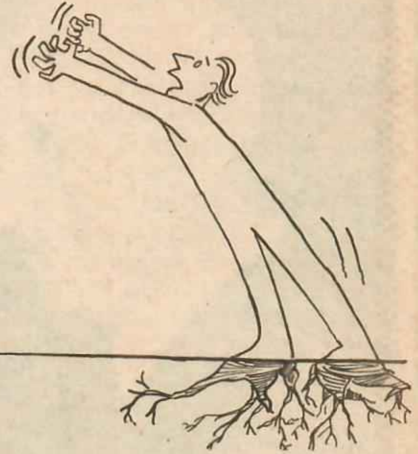
Ticaret Bankalarının kârları böylesine hızlı arttı ama, para alıp-satan kuruluşlar olarak para satışları, yani açtıkları krediler, bu artışı haklı gösterecek ölçüde artmadı. Gerçi eldeki bilgilere göre ticaret bankalarının 1979 yılı sonunda 207,6 milyar lira olan kredileri 1980 yılında 356,9 milyar liraya yükselerek yüzde 72 oranında artmış bulunuyor ama, bu, kârdaki artışı haklı gösterecek ölçüye ulaşmış gözükmüyor.

Zaten satışlarının kârları ölçüsünde artması beklenemezdi. Her şeyder önce mevduat faizlerini gereğince yüksek saptamadıklarından, satmak için yeterince para toplamaları, yani mevduat toplamaları uzak bir olasılıktı. Nitekim 1980 yılında kârları yüzde 288 artan ticaret bankalarında mevduat, 1979 yılında 307 milyar 925 milyon liradan 518 milyar 283 milyon liraya yükselerek yüzde 68,3 artış gösterdi.

FAİZ SERBESTİSİ KÂRI ARTTIRDI

Öyle anlaşılıyor ki, bankaların kârlarında 1980 yılında görülen büyük artışın temel nedenlerinden biri, faiz oranlarının serbest bırakılmış olması. Bankaların aralarında anlaşarak kâr ençoklama ilkesine göre saptadıkları faiz oranları karşısında, 1980 yılında, ticaret bankalarının ödedikleri faizler ve komisyonlar 15,6 milyar liradan 36,8 milyar liraya yükselerek 21,2 milyar artış gösterirken, aldıkları faiz ve komisyonlar 27,7 milyar liradan 68,1 milyar liraya çıkarak 40,5 milyar lira artmış bulunuyor. Böylece, faiz oranlarının serbest bırakılması ile, ya da bu oranların belirlenmesinin bankaların keyfine bırakılması ile, bu bankalara 20 milyar liralık ek gelir sağlanmış oluyor.

-KÖKLÜ KREDİLER GELİYOR-

DÖVİZ POZİSYONU TUTMA YETKİSİ

24 Ocak kararlarından önce, bankalar, elde ettikleri dövizlerin yüzde 75'ini Merkez Bankasına devrederler, kalan yüzde 25'ini de kendileri belli esaslar çerçevesinde kullanırlardı. Söz konusu kararlar çerçevesinde bankaların döviz pozisyonu tutma yetkilerinin yüzde 80'e çıkarılması, yani elde ettikleri dövizlerin yüzde seksenini kendilerine alıkoyarak kullanma olanağına kavuşturulmaları da kârlarını arttırıcı bir etken oldu. Gerçekten, 1979 yılında ticaret bankalarımızın kambiyo kârları 1 milyar 14 milyon lira iken, 1980 yılında söz konusu kârlar yüzde 355,7 oranında artarak 4 milyar 621 milyon liraya yükseldi. Yasalar gereğince bankalardaki mevduat, resmi mevduat, ticari mevduat, bankalar mevduatı, tasarruf mevduatı ve diğer mevduat başlıkları altında beş bölüme ayrılıyor.

İlgili Bakanlar Kurulu Kararı gereğince tabloda görüldüğü gibi, bankalarımız, sosyal güvenlik kuruluşlarının mevduatı dışında kalan resmi mevduata ve ticari mevduata faiz ödemiyorlar. Bu iki kaynak, ticaret bankalarının toplam mevduatlarının yüzde 42,8'ini oluşturuyor. Bedavaya alıp pahalıya sattıkları bu kaynaklar, 1979 yılında toplam kaynakların yüzde 39,8'ini oluşturuyordu. Demek ki 1980 yılında, bu bankaların faiz açısından sıfır maliyetle kullandıkları kaynaklar, 7,2 milyar lirası resmi mevduatta, 92,3 milyar lirası da ticari mevduatta gerçekleşen artışlarla toplam olarak 99,5 milyar lira yani bir önceki yıla göre yüzde 81 oranında artmış.

Ticaret bankalarının, büyük bölümünü faiz ödemeden kullandıkları resmi mevduatın, kamuya ait bu paraların kamu bankalarınca ve kamu yararına kullanılması, kuşkusuz, toplumun, kamunun çıkarına. Nitekim, 1978 yılında çıkarılan 7/16559 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile söz konusu mevduatın bu anlayış içinde kulla-

TABLO
1980 Yılı Sonunda Ticaret Bankalarındaki Mevduat

Mevduat Türü	Tutarı (Milyar TL)	Toplamdaki payı (%)	Faiz Oranı
Resmi Mevduat	17,2	3,2	faiz verilmez
Ticari Mevduat	205,2	39,6	faiz verilmez
Bankalar Mevduatı	42,3	8,2	serbest
Tasarruf Mevduatı			
. Vadesiz Tas.Mev.	128,2	24,7	yüzde beş
. Vadeli Tas.Mev.	124,2	24,0	serbest
Diğer Mevduat	1,2	0,3	yüzde beş
TOPLAM	518,3	100,0	—

Başbakan Ulusu ve Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı Özal "24 Ocak kararları uygulanıyor"

nılmasına ilişkin bir düzenleme getirilmişti. Ne var ki, bu bedava kaynağın peşini bırakmıyan ticaret bankalarımız, sürekli girişimleri sonucunda 20.2.1980 gün ve 8/73 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile göz diktikleri bu bedava kaynağa yeniden kavuştular.

Eldeki verilere göre, 1979 yılında 10,0 milyar lira olan ticaret bankalarındaki resmi mevduat, 1980 yılı sonunda 7,2 milyar lira artarak 17,2 milyar liraya yükselmiş ve ticaret bankalarının artan kârlarına karınca kararınca katkıda bulunmuş.

TİCARİ MEVDUAT: ZORAKİ MEVDUAT

Ticaret bankalarımızın faiz ödemeden toplayıp pahalıya sattıkları kaynaklardan biri de ticari mevduat. Söz konusu mevduatta 1980 yılında gözlemlenen gelişme ilgi çekici. Ticaret bankalarındaki bu tür mevduat 1979 yılı sonunda 112,8 milyar lira iken, 1980 yılı sonunda yüzde 80,9 oranında artarak 205,2 milyar liraya yükselmiş. O arada, bu mevduatın ticaret bankalarındaki toplam mevduat içindeki payı da 1979'da yüzde 36,6'dan, 1980 yılı sonunda yüzde 39,6'ya sıçramış.

Ticaret bankalarındaki tasarruf mevduatının yüzde 71,1 ve toplam mevduatın yüzde 68,2 oranında arttığı bir sırada ve özellikle dar bir para politikasının uygulandığı ve o nedenle paranın kıt olduğu bir dönemde, büyük bölümüyle ticaretle uğraşan kişi ve kuruluşlara ait olan bu mevduatın böylesine hızlı artmış olması, bir ölçüde bu kişi ve kuruluşların enflasyon nedeniyle bankada daha çok para bulundurmak zorunda kalmaları ile açıklanabilir ama, zoraki mevduat uygulamasının yaygınlaşmakta olduğunu düşünmeyi de engellemez.

İş adamlarımızın kapalı kapılar arkasında yakındıkları, fakat suyun başında olan ticaret bankalarıyla arayı açmamak için açıkca söyleyemedikleri "forse mevduat" ya da zoraki mevduat uygulaması, başlarına geldiği için bilenlerin anlattıklarına göre şöyle oluyor: Kimi bankalar, kredi almak isteyen kimi müşterilerine, krediyi veririm ama bunun bir bölümünü bizde ticari mevduat olarak bırakman koşuluyla, diyor. Para kıtlığından bunalmış müşteri, bunu ister istemez kabul ediyor. Bu durumda diyelim ki 100 lira kredi alan bir müşteri, bunun 25 lirasını açtırdığı bir ticari mevduat hesabına yatırarak, ancak 75 lira kredi alıyor. Doğaldır ki banka 100 lira kredi verdiği için kredi faizini bu tutar üzerinden alırken, eline 75 lira kredi geçen müşteri de 100 lira kredi almışcasına faiz ödüyor. O nedenle, kimileri için kredi faizleri, bankalarımızın resmen açıkladıkları kredi faiz oranlarının çok üstünde oluşuyor.

Sıkı para politikası ile yüksek faiz politikasının birlikte uygulandığı ve o nedenle firmaların bankalara daha bağımlı bir konuma geldiği böylesine güç bir dönemde, bu yoldan kimi bankalarımız bir yandan haksız kazanç elde ederlerken, bir yandan da mevduat rakamları yapay olarak yüksek gözüktüğünden kendilerini başarılı imiş gibi gösterebiliyorlar.

Belki de bunlardan daha önemli olarak, özel sektörden "bankalar devletleştirilmeli" yolunda feryadların yükselmesine neden oluyorlar.

Bunun yanında, ticari mevduatın azımsanmayacak bir vergi kaybına yol açtığı anlaşılıyor. Söz konusu hesap sahipleri, bu hesaptaki paralarını çekle kullanabiliyorlar. Yasalara göre çekler, damga vergisinden muaf. Buna karşılık senetler, binde beş oranında damga vergisine konu. Damga vergisinden kaçınmak için senet yerine vadeli çek kullanımının son zamanlarda yaygınlaştığı gözlemleniyor. Bu yüzden, örneğin yalnız İstanbul'da 2,5 milyar liraya yakın vergi kaybı olduğu tahmin ediliyor.

KARIN BİR ÖTEKİ KAYNAĞI

Anımsanacağı üzere, bundan bir süre önce vadesiz mevduat faizlerinin de serbest bırakılması söz konusu oldu. Ama kredi faizlerinin serbest olmasından yana olan bankalar, buna karşı çıktılar. Ve o zaman bunu engellediler.

Çünkü, kredi faizleriyle, mevduat faizlerini serbest bırakan 8/909 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, her nedense vadesiz mevduata uygulanacak faizi serbest bırakmadığı gibi, bunu yüzde beş gibi düşük bir oranda saptayarak, bankalara ucuz kaynak sağlamıştı. Bankalar işte bu kaynağı ellerinden kaçırmak istemiyorlardı.

Sonuç olarak denebilir ki, ticaret bankalarımız, faiz oranlarını sözümona serbest bırakan 29.5.1980 günlü ve 8/909 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı sayesinde, sattıkları paranın, yüzde 42'sini resmi mevduat ve ticari mevduat olarak faizsiz; yüzde 25'ini de vadesiz tasarruf mevduatı ve diğer mevduat olarak yüzde 5 gibi komik bir faiz ödeyerek kullanabiliyorlar. O nedenle 1980 yılında bir önceki yıla göre büyük kârlar elde etmiş bulunuyorlar.

Ama ne pahasına.

Yüksek kredi faizleri nedeniyle iş yaşamının bunalması, sınai yatırımların duralaması, küçük ve orta boy işletmelerin kapılarını kapamak zorunda kalmaları, işsizliğin artması pahasına...

Enflasyon oranının çok altındaki mevduat faizleri yüzünden, halkın bankalardaki tasarruflarının aşınması pahasına.

Özel sektörü bile, "bankaları devletleştirmeli" diye bağırtmak pahasına...

Özetle ekonomi ve toplum açısından büyük kayıplar ve sarsıntılar pahasına... •

ONURLU SENDİKACILAR

MEHMET ERDÜL

Muzaffer Saraç: Yol—İş Federasyonu Başkanı

- Türk-İş Yönetim Kurulu son toplantısında ICFTU İcra Kurulu kararının ICFTU tüzüğüne aykırı olarak alındığını ileri sürerek, Türkiye'ye ilişkin kararın KASIM ayında yapılacak ICFTU toplantısında yeniden gözden geçirilmesi için yazılı başvuruda bulundu.

- ICFTU'dan istenen, Türkiye'de Türk işçisine sahip çıkacak olan ve bunun savaşımını veren onurlu sendikacıların da varlığının bilinmesi, onlarla uluslararası özgür işçiler arasındaki dayanışmanın sürdürülmesidir.

"Görünen o ki, bu yapılacak Yönetim Kurulu toplantısında ICFTU kararına ilişkin bir gelişme olmayacaktır. Şayet Yönetim Kurulu üyelerinden biri, ya da birkaçı İcra Kurulu'na 'Nedir bu ICFTU kararı?' demezse, İcra Kurulu'nun bu kararı tartışmaya pek niyeti yoktur."

ARAYIŞ Sayı 26 — Sayfa 11

ARAYIŞ Cumartesi günleri satışa çıkabilmek için, çarşamba günleri basılmak zorunda. Yukarıdaki satırlar, Türk-İş Yönetim Kurulu toplantısından çok önceleri, İcra Kurulu'nun hazırladığı Çalışma Raporu incelenip, çıkartılan sonuçlara dayanarak kaleme alınmıştı.

Geçen hafta, Türk-İş'e bağlı bir Federasyon "Nedir bu ICFTU?" sorusunu sormak yerine "ICFTU'nun ne olmadığını" açıklamak zorunda kaldı.

Yol-İş Federasyonu Genel Başkanı Muzaffer Saraç, yaptığı Basın toplantısında, "Mevcut Türk-İş yönetimi, 20 hatta 30 yılda sağlanan uluslararası dayanışmadan uzaklaşmaktadır. Bu tutumuyla da, Türkiye'yi Dünya sendikacılık hareketinden koparmak durumundadırlar" diyordu. ICFTU kararının, basına ve kamuoyuna, Türk-İş tarafından yansıtıldığı gibi sadece "Sadık Şide'nin Bakanlığı ya da Genel Sekreterliği tercih etmesi" sorunu olmadığını belirten Saraç, ICFTU'nun "..uluslararası işçi hak ve özgürlüklerini korumadığı için Türk-İş üyeliğini askıya aldığını" söylüyordu.

Muzaffer Saraç, Türk-İş'e bağlı Yol-İş Federasyonu'nun Genel Başkanıdır. Ama, Genel Başkan olmasına karşın, Türk-İş Yönetim Kurulu üyesi değildir. Yol-İş, Türk-İş Yönetim Kurulunda eski Başkan Halit Mısırlıoğlu tarafından temsil edilmektedir.

Yönetim Kurulu toplantılarına katılamayan Saraç, daha önce, Yol-İş Federasyonu Yönetim Kurulu kararına dayanarak, Türk-İş İcra Kuruluna başvurmuş ve "Başkanlar Kurulu"nun toplanmasını istemiştir. Bu istek, İcra Kurulunca reddedilmiş, Yol-İş Federasyonu da örgütünün görüşlerini yansıtabilmek için, sesini duyurabilmek için bir basın toplantısı düzenlemiştir.

Yol-İş Genel Başkanı'nca yapılan açıklamada şöyle denilmektedir:

"Türkiye uluslararası sendikal dayanışmanın yararlarını en çok gören ülkelerin başında gelmektedir. Türk-İş'in kurulmasında ve gelişmesinde de ICFTU'nun çok önemli ve değerli katkıları olmuştur...

Aylardan beri ICFTU içinde Türk-İş'in konumu tartışma konusudur. Üzülerek belirtmek gerekir ki bugün ICFTU ile Türk-İş ilişkileri, Türk-İş'in basiretsiz ve gayri ciddi tutumu nedeniyle kopma noktasına gelmiştir."

ICFTU'da tartışılan sorunlarla, gelişmelere ve işçi hareketinde ilke değişikliğinin söz konusu olmadığına değinilen açıklama şöyle sürdürülmektedir:

"1949 yılında kurulan ICFTU'nun ilkeleri değişmemiştir. Türk-İş ICFTU'ya üye olabilmek için çaba harçarken ve ICFTU üyesi olurken bu ilkelere uyma yükümlülüğünü kabul etmiştir. İlkelerin bugün Türk-İş tarafından inkara kalkışılması ya da reddedilmesi, Türk-İş İcra Kurulu'nun içine düştüğü çelişkiyi gösterir.

ICFTU'nun ilkelerinden saptığı iddia ediliyorsa, bunu ICFTU Genel Kurulu'na götürmek ve orada tartışmak Türk-İş'in başta gelen görevidir.

.... Uluslararası platformda sendikacılığımızın onurunu zedeleyen İcra Kurulu'nun, basiretsizliğinin faturasını Türk işçisine ödetmeye hakkı yoktur.

Birbuçuk milyonu aşkın işçiyi temsil ettiklerini idda edenler bunun gerektirdiği sorumluluğu da taşıyacak nitelikte olmalıdır."

Türk-İş'e bağlı bir Federasyon ICFTU kararına ilişkin bir açıklama yapmıştır. Basın temsilcileri notlar almışlar, bantlar, seskayıt cihazları çalışmış, karşılıklı sorular sorulmuştur.

Kamuoyunda yankıları az olmuştur açıklamanın. Basında birkaç cümleyle geçiştirilmiş, bazıları yer vermemeyi daha uygun görmüşlerdir. Türk-İş Yönetim Kurulu üyelerinden bazıları da "Basın toplantısını tek başına" yapan Muzaffer Saraç'ı "Bireysel davranmakla" suçla-

dılar ve konuya ilişkin olarak şu görüşleri ileri sürdüler:

"Türk-İş böylesine pasif, böylesine hareketsizken, onu harekete geçirebilmek için bir yol yöntem aramamak büyük hata bizler için. Ama bunu başarabilmek için Türk-İş Yönetim Kurulu'nda mücadele etmek zorunluluğu var. İcra Kurulu'nun içinde bulunduğu tavra karşı, 'Biz böyle bir örgütün bünyesinde bulunmak istemiyoruz' deyip ayrılmak da bir yöntem. Ama İcra Kurulu'nun istediği de bu. Ayrılmak da, tek başına tavır koymak da yanlış yol. Yol-İş'in ortaya koyduğu tavra da, söylenenlere de saygı duymaktayız. Doğrudur. Gönülden katılmamak elde değil. Ama bu çıkış daha sağlıklı hale getirilebilirdi. Biz Türk-İş içerisinde mücadele verenler Yol-İş'i gözden çıkaramayız. Kimse çıkaramaz."

İŞ DUA ETMEYE Mİ KALDI?

Tüm bu eleştirilere karşın Türk-İş Yönetim Kurulu üyelerinden bugüne değin, olumlu bir ses duyulmamıştır. Umulur ki, Yol-İş'in bu "Bireysel çıkışı", Türk-İş içindeki, işçi hareketinin gücü birlik ve beraberlikten geçer ilkesine inananları, Türk-İş İcra Kuruluna karşı eylem birliği yapmaya yönetici bir davranış olacaktır.

Son Yönetim Kurulu toplantısında, ICFTU kararına ilişkin görüşmeler yine Yönetim Kurulu üyelerinin deyimiyle "Türk-İş'in yapısına uygun olmayan, sadece zaman kazanmayı amaçlayan" bir karar alınmıştır.

Buna göre, ICFTU'nun Türk-İş'in üyeliğini askıya alma kararının "ICFTU tüzüğüne aykırı olduğu" ileri sürülmekte ve "Kasım ayında yapılacak ICFTU toplantısında yeniden gözden geçirilmesi" istenmektedir.

Bir kısım sendikacılara göre 1946-1947'lerden kalma sendikacıların ve onların sendikacılık anlayışının sıyırıp atamadığı "Şark Kurnazlığı" davranışı hala sürdürülmek istenmektedir.

Şimdi Türk işçisinin yapacağı birşey vardır. ICFTU'nun, Türk-İş tarafından yapılan başvuruyu dikkate alarak, Kasım ayında Türkiye'nin durumunu yeniden gözden geçirmesi için dua etmek...

HALA ÇÖZÜM YOLU VAR

Bu arada ICFTU **"Türk-İş'in üyeliğini askıya almıştım. Ama raporumda değindiğim konularda bir gelişme olmadı. Olumlu adımlar da görmedim. O nedenle de Türk-İş'i üyelikten atıyorum"** derse ne olacaktır?

Türk-İş o zaman Asya'da yeni bir örgütlenme arayışı içine mi girecektir? Yoksa yıllar önce ICFTU'dan kopmuş ama şimdilerde yine üyelik başvurusunda bulunmuş olan Amerikan Sendikacılarıyla yeni bir örgütlenme arayışı daha uygun mu görülmektedir? Bunlar düşünülmüyorsa, Türk işçisini uluslararası düzeyde yanlız bırakmak tehlikesinden uzaklaştırmak için, bugünlerden yıllar sonra yine ICFTU'ya üye olabilmek için çırpınışlara düşülmemesi için ne düşünülmektedir?

ARAYIŞ'ın 26'ıncı sayısındaki yorumda, **"Türk-İş'in 24 ilkesini açıklayarak, Türk-İş yönetiminden onlara sahip çıkılmasını istemekten başka çözüm kalmayacağı"** açıklanmıştır.

İşte Türk işçisi, Türk sendikacıları. Birileri Türk-İş'in 24 ilkesine sahip çıkacak elbet.

Türkiye'de, uluslararası işçi dayanışmasından yana olan kesimlerce, —herbiri kendi ülkelerinde iktidar ya da muhalefet partilerinin temsilcisi olan— ICFTU'nun değerli üyelerinden beklenen bir şey var...

İstenen, Türkiye'de Türk işçisine sahip çıkacak olan ve bunun savaşımını veren onurlu sendikacıların da varlığının bilinmesi, onlarla uluslararası özgür işçiler arasındaki dayanışmanın sürdürülmesidir. •

TÜRK-İŞ AAFLI "KAZANI"

YÜCEL ÖZKÖK

- **Geçen yılın sonlarına doğru Urfa'da gözaltına alınan AAFLI görevlisinin görevi neydi? Ne yapıyordu? Halen Adana'da bulunan AAFLI görevlisi ise, AAFLI yardımıyla, pamuk toplayıcısı geçici işçilere verilen 200 çadırın kazıklarını mı kontrol ediyor, cibinliklerini mi tamir ediyor?**

- **Yasal olarak eğitim için harcanması gereken yüzde 5'ler Türk-İş'in eğitim programlarını, kendisinin yürütmesi için yetmiyor mu? Liderlerini veya yetkili ilgililerini "lisan kursları"na gönderecek kadar mı geliri yok? Aylık Türk-İş Dergisini de mi kendi başına çıkartamıyor?**

"Filipinler, Güney Kore, Bangladeş, Sri Lanka, Taylan, Ednonezya, Pakistan, Hindistan ve Türkiye"

ASYA Amerika Hür Çalışma Enstitüsü (AAFLI)nın faaliyet gösterdiği ülkeler bunlar.

Tüm çalışanların Türk-İş'in faaliyetlerini yakından izlediği bugünlerde, hemen herkes, Türk-İş'in neyi nasıl, niçin, kim veya kimler için yaptığını kuşkuyla değerlendirirken, Türk-İş, AAFLI çalışmalarını içeren bir haber bülteni yayınlandı Temmuz ayında...

Yıllardır süren ve giderek artan

Orhan Erçelik: Kooperatifçilik mi?

Türk-İş/AAFLI ilişkilerinin ardındaki gerçek nedir? "Türk-İş/AAFLI kazanı" ana hatlarıyla nedir? Bu "kazanda" neler pişirilmektedir.

ORTAK ÇALIŞMA

Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Sayın Kaya Özdemir, "TÜRK-İŞ/AAFLI ORTAK ÇALIŞMALARI" başlığı altındaki yazıda şunları söylüyor:

"TÜRK-İŞ, AAFLI ile son derece yararlı hizmetleri geliştirmekte, AAFLI'nın Anlaşma çerçevesi içinde proje geliştirme çalışmalarına yardımcı olmakta, bu çalışmaları Türk işçileri için yararlı bir biçimde geliştirmeye devam etmektedir. Özellikle, AAFLI Türkiye Direktörlüğüne Mr. Tom Riley'in getirilmesinden sonra (henüz bir yılını bile doldurmamıştır) proje çalışmaları daha da anlamlı bir biçimde sürdürülmektedir. ... Bu ortak çalışmaların yararlı bir biçimde sürdürülmesi en samimi dileğimdir".

Aynı bültende, AAFLI Türkiye Direktörü Riley ise şu görüşlere yer veriyor:

"Enstitü 1968 yılında Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (AFL-CIO) tarafından kurulmuş olup, Amerikan işçi hareketi ile Asya'daki sendikalar arasındaki işbirliğin sembolünü simgeler. AAFLI, hür ve demokratik bir toplumda en iyi şekilde gelişeceği inancına sıkısıkıya bağlıdır. Enstitü, işçilerin kuvvetli, bağımsız, hür sendikalar kurmaları için işçilere ve ailelerine uzmanlık, teknik ve malzeme yardımlarında bulunur.... Enstitü her ülkede işçi liderleri ile işçi eğitimi ve üyelik hizmetlerine ilişkin programlar geliştirmiştir.

Enstitü ayrıca sendikaların kurduğu kooperatiflere kredi, bağış ve teknik yardım sağlamaya devam etmiştir.

AAFLI ve Türk-İş sendikal araştırmalar, uluslararası ilişkiler ve basınla ilişkiler gibi çeşitli çalışmalarda işbirliği yapmışlardır."

Riley'in bültendeki yazısı şöyle son buluyor:

"Bu programlarla, AAFLI, gayesine ulaşmayı hedef almıştır."

Riley'in bu sözlerinin hangi anlama geldiğini okurlarımızın anlayışına bırakıyoruz.

Ancak, böyle bir sendika yan örgütüne Amerikan Hükümetinin yardımda bulunması, Türkiye'den Amerikaya giden sendikacıların masraflarının Amerikan Hükümeti (çalışma bakanlığı çekleri ile) tarafından karşılanması, anlaşılması güç noktalardan yalnız biridir. Geçmişte okul çocuklarına "**beslenme**" adı altında Amerikan yardımı denilerek dağıtılan süt tozları halen anılardadır. Ayrıca, 1974 yılı Kıbrıs Barış Harekatı nedeniyle Birleşik Amerika ülkemize ambargo uygularken, bu örgüt yine aynı Amerikan hükümetinin maddi katkısıyla "özgür" sendikacılık için Türkiye'deki faaliyetlerini sürdürmekteydi! Anılarda kısaca bu birkaç gerçeği tazeledikten sonra şimdi insan "Bu ne **perhiz, bu ne lâhana turşusu**" demez mi?

Diğer taraftan geçen yılın sonlarına doğru Urfa'da gözaltına alınan AAFLI görevlesinin acaba buradaki sormaz mı, **"bizim aidatlarımız nereye gidiyor? Aylık bir dergiyi bile kendi başınıza çıkaracak gücünüz yok mu? Yıllardır süren eğitim sitesi inşaatının halâ tamamlayamadınız da şimdi dış yardım projeleri peşinde mi koşuyorsunuz?"**

Ayrıca, AAFLI'nin ülkemizdeki bir zamanlar görev yapan müdürlerinden E.Boghs'un da bir C.I.A. ajanı olduğu, TGS tarafından belgelenmiş ve kamuoyuna açıklanmıştı.

AAFLI'nın büyük yardım projelerinden birisi de dil dursları için. Sendika liderleri ve sendika personeli Ankara'daki Türk Amerikan Derneğinin düzenlediği dil kurslarına katılıyorlar ve İngilizce öğreniyorlar. AAFLI kendi hükümetinden aldığını yine kendi derneğine iletiyor. Şimdi sormaz mı üyeler **"her iş bitti de bu mu kaldı? Sonuç ne; ne kadar İngilizce öğrendiniz?"** Bir atasözünü anımsıyoruz, **"Dostlar alışverişte görsünler."**

AAFLI Eğitim Müdürü Sloan Türk-İş'de.

görevi neydi, ne yapıyordu? Halen Adana'da bulunan bir diğer AAFLI görevlisi ise, AAFLI yardımıyla, pamuk toplayıcısı geçici işçilere verilen 200 çadırın kazıklarını mı kontrol ediyor, cibinliklerini mi tamir ediyor. "**Gayelerine ulaşmak için**" nedir bu uzmanların sendikal faaliyetleri ve sorumlulukları Urfa ve Adana illerimizde diye hiç düşünülmez mi?

AAFLI Eğitim Müdürü Joan Sloan ülkemizi ziyaretinde Amerika'dan eğitim programları ile ilgili uzman bir sendikacının Türkiye'yi ziyaret edeceğini ve Türk-İş/AAFLI programlarının önemli ölçüde gelişmiş bulunduğunu ifade ediyor. Hep bunlar "**belirlenen gayeler için**" galiba. Bu resmi görüşmelerde Türk-İş Samsun Eğitim sitesinin tamamlanması ve Kadınlar Bürosunun kuruluşu gibi projeler de gözden geçirilerek, Türk-İş Basın Merkezinin AAFLI'nın katkıları ile aylık bir dergi çıkarttığı da açıklanıyor. Peki bu bülteni okuyan Türk-İş üyesi bir milyon işçi şimdi

AAFLI'nın diğer bir projesi ise kadın işçilerle ilgili. Şimdi AAFLI'nın yardımı ile Türk-İş Kadınlar Bürosu da kurulmuş bulunuyor. Ülkemizi üçüncü kez ziyaret eden Amerikalı Maida Springer düzenlenen bir konferansın çalışmalarına yardım etmiş. AAFLI'da bu büronun tefrişini yapmış ve malzemelerini sağlamış. Büronun, ayrıca bölgelerde kurulacak kadın bürolarının, kadınlar için düzenleyeceği teşkilatlanma, okuma-yazma, sağlık bakımı, aile planlaması gibi konulardaki eğitim kurslarını da açması bekleniyormuş. İnsan bu satırları okuyunca ister istemez diyor ki: **koskoca, —üyesi çok— Türk-İş bir büro bile tefriş edemiyor mu, malzemelerini alacak gücü de mi yok? Haydi bir eğitim sitesi inşaatına dış yardım arasın diyelim ama bir büro**

tefrişi, büro malzemelerinin alınması yardımı ne demek acaba?

AAFLI PROGRAMI GENİŞLEYECEK

AAFLI'nin Türkiye ziyaretleri son zamanlarda yoğunlaşmış, nedense ilgi ve sevgisi daha da artmış olacak ki, bir de AAFLI Genel Direktör Yardımcısının Yardımcısı Ken Hutchison gelmiş, ortak programlardaki gelişmeleri gözden geçirmek üzere. Bu ziyaretinde Türk-İş'in yaptığı faaliyetlere AAFLI'nın devam edecek olan desteğini görüşmüş.

Türkiye'de kaldığı süre içinde Hutchison, Türk-İş/Tarım-İş/AAFLI gezici işçiler ortak projesini görmek için Adana'ya da gitmiş. Orada gezici tarım işçilerine çok cüzi bir fiyatla kiralanan ve projenin bir bölümünü oluşturan ikiyüz adet çadır ve cibinlikleri yerinde incelemiş olmalı. Hutchison ayrıca, gelecekte uygulanacak programların köy kalkınma programlarını da kapsayacağını ifade etmiş. Türkiye'deki görüşmelerini böylece tamamladıktan sonra "Hutchison ortak programdan çok memnun ve mütehassıs olduğunu ve gelecek yıllarda daha da büyük gelişmeler olacağına inandığını söylemiştir."

SORMAZLAR MI?

Yasal olarak eğitim için harcanması gereken yüzde 5'ler, Türk-İş'in eğitim programlarını, kendisinin yürütmesi için yetmiyor mu? Liderlerini veya yetkili ve ilgililerini "lisan kursları"na gönderecek kadar da mı geliri yok? Aylık "TÜRK—İŞ" dergisini de mi kendi başına çıkartamıyor? Açtığı bir büronun tefrişini yapmaktan da mı aciz? İki yüz adet çadır ve cibinlik de mi alamıyor? Sendikal çalışmaları, uluslararası ilişkileri, basınla ilişkileri, eğitim seminerlerini ve kooperatifcilik çalışmalarını yürütecek uzmanları istihdam edebilecek gücede mi sahip değil, yetenekli uzmanlar ülkemizde yok mu?

Öte yandan kendi ülkesinde Hava Trafik Kontrolörleri direnişinde olduğu gibi, sendikal özgürlüklere saygı göstermeyip, sendikacıları bellerinden zincirlerle sararak ellerini bağlayan Amerikan yönetiminin, acaba AAFLI aracılığı ile ülkemizde oluşturmak istediği sendikacılık hareketinin amacı nedir? İşte tüm Türk-İş yöneticilerinin ayrıntılarıyla değerlendirecekleri umulan temel konulardan bir tanesi de bu olmalıdır. ●

DANIŞMA MECLİSİ İÇİN BONSERVİS

BİR gazeteci, Güngör Yerdeş 44 gün gözaltında kalıp salınırken, bir başka gazeteci, Lütfü Oflaz bir buçuk yıllık bir cezayı çekmek üzere randevusuna gitti. Randevusuna diyoruz çünkü, kendisinden en geç 21 Ağustos tarihinde İnfaz Savcılığına başvurması istenmişti. Ve başvuracak hiç bir mercii kalmayan Lütfü Oflaz da kendisine söyleneni yaptı.

Lütfü Oflaz: İnfaz Savcılığı'na teslim oldu ve cezaevine kondu.

Lütfü Oflaz, 12 Eylülden bu yana mahkumiyet kararı kesinleşen ilk gazeteci. Hangi ülkede olursa olsun, bir gazetecinin yazdıklarından dolayı mahkum olması o toplumun düzeni hakkında izlenim vermesi açısından özel bir anlam taşır. Üstelik söz konusu mahkumiyet Lütfü Oflaz örneğinde olduğu gibi hukuk açısından da "garip" olarak nitelenebilecek bir özellik taşıyorsa durum daha da düşündürücüdür.

Lütfü Oflaz, 12 Eylül öncesi yazdığı bir yazıdan dolayı bir buçuk yıl hapse mahkum olmuştur. Ancak 14 Kasım 1980 tarihinde çıkarılan bir yasa ile üç yıldan az mahkumiyetlerde temyiz yolu kapatılmıştır. Bu durumda Lütfü Oflaz'ın cezasını temyiz olanağı kalmamıştır.

Tutuklu gazetecilerin yanısıra, gerek Güngör Yerdeş, gerekse Lütfü Oflaz'ın karşı karşıya kaldığı durum Türk basınının sıkıntılı bir dönem yaşadığını göstermektedir. Gazeteciler toplumsal işlevlerini yerine getirememekten şikayetçidirler. Gazetelerin toplatılma, gazetecilerin ise ağır ceza yeme olasılıkları bir tür otosansür uygulaması ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu gerekçe göstererek böyle bir uygulamaya gitmenin ülkeye yarar sağlayacağını söylemek güçtür. Çünkü böyle durumlarda çalışmağa başlayan fısıltı gazeteleri, sağlıksız bir çok söylentinin ülkeye yayılmasına neden olmaktadır. Bunun yol açacağı zararın örneklerini ise bir çok ülke yaşamıştır.

Böyle durumlarda basın meslek kuruluşlarına büyük görevler düşmektedir. Bir meslek üyesinin haklarını en iyi savunacak olanlar yine o mesleğin üyeleridir. Basın meslek kuruluşları bu uygulamaların yol açacağı zararlar konusunda ilgilileri uyarmalıve gerekli girişimlerde bulunmalıdırlar.

Ama ne yazıktır ki, Ankara'da bulunan basın meslek kuruluşlarından birinin başında yer alan bir gazeteci, bırakın böyle bir girişimde bulunmayı, sansür uygulamasının kaldırıldığı günün yıldönümünde "kalem anarşistlerinden" söz ederek, düşünce suçunun varlığını kabullenebilmektedir.

Üzülerek izliyoruz ki, yurt dışındaki basın meslek kuruluşları Türk gazetecilerinin karşı karşıya bulunduğu sorunlar konusunda içerdeki meslek kuruluşlarından daha duyarlı davranmaktadırlar. Bazı gazetecilerin meslekdaşlarının sorunları konusundaki sessizliklerini, "kalem anarşistlerine" karşı yönelttikleri suçlamaları Danışma Meclisine girebilmek için bir "bonservis" olarak kullanmak istemeleri, bu mesleğin onurlu üyelerinin içini burkmaktadır. ●

YENİ ENERJİ KAYNAKLARINA DOĞRU

Dr. MUSTAFA ÖZCAN ÜLTANIR

- **Dünya enerji sorununa köklü çözüm aramak için, 10-21 Ağustos 1981 tarihleri arasında Nairobi-Kenya'da politik niteliği ağır basan "Birleşmiş Milletler Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Konferansı" yapıldı. Türkiye'nin turistik dünya enerji konferansları gibi ele aldığı, bu politik ve kuzey-güney diyaloğunu içeren önemli toplantıdan yarar sağlanması beklenmemeli.**

PETROL koşu dışı kalırsa ne yaparız? Bu soru dünyanın korkulu düşü.

Enerji gereksinimi tükenmekte olan fosil yakıtlara, özel deyimle "sert parça"ya dayandırılmış durumda. İstemi tükenmez ya da yenilenebilir kaynaklara dayamak, yeni enerji kaynaklarını kullanmak, yani "yumuşak parça"ya yönelmek, dünya enerji ekonomisinin başta gelen sorunu. Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen arayışı da, enerjide sert parçadan yumuşak parçaya geçişi gündeminde bulunduruyor. Birleşmiş Milletler buna katkı yapabilecek mi?

Dünya yapay petrol bunalımı, petrolün koşu dışı kalması durumunda, dünya ekonomisinin yıkılır ölçüde sarsılacağını göstermiş bulunuyor. Yıkıntıdan kurtulmak için alışılmış kaynakların yerine yeni enerji kaynaklarını koyabilmek amacıyla sürdürülen uğraşılar da var, ama yeni enerji teknolojilerinin düzeyi yeterli mi?

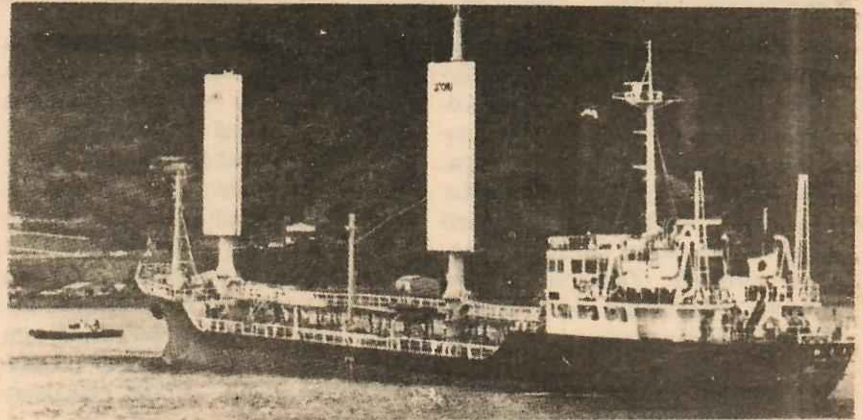
Geçen hafta içinde Kenya'nın başkenti Nairobi'de sona eren "Birleşmiş Milletler Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Konferansı" (UNCNRSE), yukarıdaki sorulara teknik, ekonomik, politik ve sosyal boyutlarıyla yanıtlar aradı. Yeni enerji teknolojilerinin yeterliliğinin sergilendiği ve 14 enerji kaynağının ele alındığı Konferans'da, tartışmalı nükleer enerji bir yana bırakılırken, gelişme sürecindeki ülkelerde petrol aramalarına yardım diye petrol jeolojisine de yer verildi.

Konferansın ele aldığı 14 yeni ve yenilenebilir kaynağa gelince, güneş enerjisi, jeotermal enerji, hidrolik enerji, rüzgâr enerjisi, deniz enerjileri (sıcaklık dağılım gücü, dalga gücü ve gel-git gücü), bitümlü şistler ve petrollü kumlar, biomas, yakacak odun ve odun kömürü, turba yatakları, iş hayvanları gücü olarak sıralanıyorlar. Bu kaynaklardan ilk 12'sine ağırlık verilirken, özellikle sentetik akaryakıt üretimi, merkezi elektrik santralları, güç ve ısı üretim teknolojileri üzerinde duruldu.

Birleşmiş Milletler Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Konferansı, sorunları uluslararası boyutunun yanısıra, bölgesel boyutlarda ve ülkeler boyutunda ele alındı. Teknoloji transferi ve geliştirilmesi, Konferans gündeminin başındaydı. Yeni enerji yatırımları için Dünya Bankası olanakları, oluşturulması önerilen bölgesel kalkınma bankaları, OPEC ve OECD tarafından kurulması istenilen enerji-yatırım bankaları ilginç gündem konuları oldular. Enerjide kuzey-güney diyaloğuna da gündemde yer verildi.

VE TÜRKİYE

Üye devletlerin, hükümetlerin, çeşitli dünya kuruluşlarının temsilcilerinin delege ve gözlemci olarak katıldıkları Birleşmiş Milletler Konferansı'na, Türkiye de küçük bir grupla katıldı. Ancak Konferans öncesi uzmanlık toplantılarına gidilmediğinden, sağlanabilecek işbirliği olanakları ülkemiz için yitirilmiş bulunuyordu. Planlı ulusal enerji politikasının yokluğu nedeniyle yeni enerji kaynakları politikası da saptanamadığından, Konferans'a sunulmak üzere belirsizlikler içinde oluşturulmuş ülkemiz raporu da göstermelik olmaktan öte geçemiyor. Türkiye'nin bu önemli uluslararası politik toplantıya katılışı, resmi olmayan turistik dünya enerji konferaslarına katılmaya benziyordu.

Eski kaynaklara dönüş...
Rüzgardan yararlanan ilk yelkenli petrol tankeri

2000 yılında genel enerji tüketimi en az 120 milyon ton petrol eşdeğerine, elektrik tüketimi de 170 milyar kilovat-saat düzeyine ulaşabilecek bir Türkiye'nin, yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları konusunu savsaklamaması gerekirdi. Ülkemizdeki petrol ve kömür rezervleri toplamı, yani tükenebilir kaynakların tüm varlığı iyimser kestirimlerle bile 3.2 milyar ton petrol eşdeğerini aşmamakta, artan istem karşısında giderek yetersizleşmektedir. Kaldı ki enerji istemi yalnızca tükenir kaynaklardan karşılanamaz. Yenilenebilir alışılmış kaynaklardan akarsu gücü Türkiye'de görkemli, ama yılda 135 milyar kilovat-saat'lık teknik hidroelektrik enerji potansiyeli de, 2000 yılları için yeterli olmamakta.

Ülkemizde kullanılabilecek yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları

Türkiye'de 2000 yılında yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarından hangi düzeylerde yararlanılabilir?

Kaynaklar	Elde olunabilecek yakıt ya da ısıtmada sağlanacak enerji "bin ton petrol eşdeğeri"	Üretilebilecek elektrik "milyon kilovatsaat"
Güneş enerjisi	3 000 – 6 000	2 000 – 3 000
Jeotermal enerji	7 500 – 10 000	12 000 – 15 000
Rüzgâr enerjisi	...	500 – 1 000
Deniz dalga gücü	...	500 – 750
Deniz sıcaklık gücü	...	200 – 500
Biomas	5 000 – 8 000	...
Odun	4 000 – 5 000	...
Odun kömürü	2 000 – 2 500	...
Bitümlü şist-asfaltit	7 000 – 12 000	6 000 – 8 000
Hidrolik enerji	...	90 000 – 95 000

çok çeşitli. Türkiye bu kaynaklar bakımından da zengin. Ancak bu kaynaklar hangi kullanım alanlarına yöneltilmeli ve ne ölçüde yararlanılmalı? Bu sorunun gerçek yanıtını, yapılması gereken "yeni enerji master planlaması" verebilir. Burada planlı olmayan ülkemizin koşulları gözönünde tutularak, 2000 yılı için olası kullanım düzeylerinin ne olabileceği, tablodaki kestirimlerimizle sergileniyor.

Türkiye'nin yerli teknolojisiyle, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarından bir ölçüde yararlanılabilir. Bu konuda dünyada geliştirilmiş teknoloji, ülke koşullarına yerli olanaklarla uyarlanabilir. Türkiye'nin enerji sektörü teknolojik açıdan da dışa bağımlıdır, ama hidrolik enerji, jeotermal enerji, güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, biomas, sentetik yakıt gibi alanlarda yerli teknoloji oluşumu ve birikimi vardır. Yine de teknoloji dışalımına gereksinim olacağı kuşkusuzdur. Ancak, Türkiye paket teknoloji dışalımından kaçınmak, teknoloji paketlerini açmak, kendisinde olmayan bölüntüsünü almak durumundadır. Yeni enerji master planlaması yapılarak Birleşmiş Milletler Konferansı'na katılınılsaydı, teknoloji geliştirimi için uluslararası ortamda dengeli çıkarlara dayalı çeşitli işbirliği olanakları aranabilirdi.

GELECEK VE YENİ KAYNAKLAR

Birleşmiş Milletler Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Konferansı, gelişmiş ülkelerin teknoloji pazarı bulmak için sergiledikleri çabanın dışında ne sonuçlar doğurabilir? Konferans, konuya gelişme sürecindeki ülkeler açısından bakarak, kuzey-güney diyaloğunun gündemine yeni enerji kaynaklarını da katarak, enerji yatırım politikalarını yönlendirerek olumlu katkılar yapmıştır. Konferans olguları gözönünde tutularak, Birleşmiş Milletler Üniversitesi gibi, "Birleşmiş Milletler Enerji Enstitüsü" de kurulabilir. Giderek FAO ve UNIDO gibi özel yapısı olacak, "Birleşmiş Milletler Enerji Araştırma ve Geliştirme Örgütü" (UNERDO) oluşturulabilir. Ancak, bunlardan daha önemli olarak Konferans, çeşitli ülkelerarasında bölgesel işbirliklerinin oluşması için ortam hazırlamıştır.

Birleşmiş Milletler Konferansı, geleceğin dünyasında yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması için atılmış önemli bir adımdır. Yeni dünya enerji politikasının geçerlilik kazanması ve uygulanması, yatırım sorununun çözümlenmesine bağlıdır. Oysa, Birleşmiş Milletler Konferansı'ndan önce yapılan Ottowa doruk toplantısında, kapitalist dünyanın yedi lideri, Dünya Bankası'nın enerji yatırımlarına açacağı krediler için kaynak oluşturmaktan kaçınmışlardır.

Gelişme sürecindeki ülkeler, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarıyla ilgili yatırımları için, Dünya Bankası dışında finansman kuruluşları bulmak ya da oluşturmak durumuyla karşı karşıyadırlar. Öyle görülüyor ki, yeni enerji kaynaklarının büyük ölçüde kullanımı, Yeni Uluslararası Ekonomik Düzeni'nin oluşmasına bağlıdır. ●

BÖYLESİNE geniş çerçeveli bir konferansta petrol sorunundan söz etmek önlenebilir miydi? Nairobi toplantısının konusunu, **"yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları"** *olarak sınırlamak, özellikle azgelişmiş ülkelerin petrol konusunda söyleyecek sözlerini engelleyemedi. Nitekim Hindistan Başbakanı Gandi,* **"Biz yeni enerji kaynakları arıyoruz. Çünkü fosil yakacaklar giderek tükeniyor ve bunların büyük bir kısmı az sayıda ülkenin denetiminde".**

Nairobi'de ele alınan yeni ve yenilenebilir kaynaklar konusunda da azgelişmiş ülkelerin önünün çok açık olduğu söylenemez. Bu alandaki araştırmaların büyük bir kısmı çokuluslu kuruluşların tekelinde. Örneğin daha 1975 yılında çokuluslu Amerikan şirketleri güneş enerjisiyle ilgili araştırma fonlarının yüzde 89'unu almışlardı. 1979 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde enerji alanında araştırmalara ayrılan 500 milyon doların yüzde 97'si 30 tane çokuluslu şirket arasında paylaştırılmıştı.

ATEŞTEN GÖMLEK

Nairobiye gelen azgelişmiş ülke temsilcilerinin çoğunun kafasında bu araştırmaların nasıl olup da azgelişmiş ülkelerin gereksinimlerini karşılayacak bir biçimde kullanılabileceği sorusu vardı. Çünkü geleceğe yönelik büyük çaplı araştırmalar yanında, bugün için enerji tasarrufu sağlayacak küçük önlemler de bulunabilirdi. Örneğin Nairobi'de öne sürüldüğü gibi piyasada satılan fırınlarda yapılacak küçük bazı değişikliklerle odundan elde edilen ısının verimi iki üç kat arttırılabilir.

Kısaca Konferans kapanırken azgelişmiş ülkelerden gelen birçok uzman, gelecek konusunda çok iyimser bir havayla ülkesine dönmüyordu. Gelecekte belki petrole olan bağımlılık azaltılabilecekti. Ama geleceğin enerji projelerinin bu ülkelerin dışa bağımlılıklarını ne ölçüde azaltacağı sorusu yine gündemdeydi. Örneğin gelecek için en umut verici projelerden birisi olan ışığın enerjiye dönüştürülmesinde kullanılacak fotovoltaik hücrelerin üretiminin yüzde 80'den çoğu Amerika Birleşik Devletlerinin denetiminde. Azgelişmiş ülkelerin herzamankinden daha çok dayanışma ve ortak çabaya gereksinimi var. ●

LEBLEBİ GİBİ ANTİBİYOTİK

• **Daha bu yüzyılın başında bazı akciğer hastalıklarından ölüm oranı yüzde 85'di. 1940'larda antibiyotiklerin bulunması çeşitli hastalıklara karşı savaşımda insanoğlunun büyük bir güç kazanmasını sağlamıştı. Ancak aradan geçen günler bu "harika ilaçlardan" elde edilen verimin düşmesine yol açtı.**

Basit bir soğuk algınlığında bile antibiyotik. Ama gelecekte ne olacak?

VEREMLİ kız şarkısı 1960'lı yıllarda Türkiye'de satışı yüzbini geçen ilk plaklar arasında bulunuyordu. Verem hastalığı 19'uncu yüzyıl sonu ve 20'inci yüzyılın ilk yarısında roman ve öykülerin en önemli konularından birisiydi. Cronin'in romanlarında nezle ya da gripten ölen insanlar anlatılmaktadır.

1940'larda bulunan "harika bir ilaç" çeşidi mikrobik hastalıklarla savaşımda insanoğluna yepyeni bir güç kazandırıyordu. İlk antibiyotikler kullanılmaya başlanmasıyla bazı akciğer hastalıklarında ölüm oranı yüzde 85'i bulduğu bir dönemde insan doğaya karşı savaşımında önemli bir adım atmıştı.

Ancak ilk dönemlerde çok etkili sonuçlar alınan antibiyotiklerin zamanla bu etkilerini yitirdikleri görülmektedir. Örneğin bir zamanlar penisilinle yüzde yüz sonuç alınan "staphylococci aureus" adlı mikroba karşı bugün artık antibiyotikler etkili değil. Hastanelerde rastlanan bu mikrop bilinen tüm antibiyotiklere karşı dayanıklı. Yine bir zamanlar tetrasilin ve penisilinle kesin olarak önlenebilen "gonorrhea" denilen idrar yolu iltilaplanmasına karşı bu ilaçlarla elde edilebilen başarı ancak yüzde 20 dolayında.

Antibiyotiklerin kullanımında elde edilen bu verim düşmesinin nedeni nedir? Bugün birçok doktor, buna, "aşırı ve gereksiz antibiyotik kullanma" yanıtını veriyor. Basit soğuk algınlıklarında bile antibiyotiklerin kullanılması çeşitli mikrop ve bakterileri bu ilaçlara karşı dayanıklı hale getiriyor.

AZGELİŞMİŞ ÜLKELERDE DURUM

Bu "harika ilaçların" kullanımında yapılan yanlışlıkların azgelişmiş ülkelerde daha da ürkütücü boyutlara ulaşmış durumda. Birçok uzman özellikle azgelişmiş ülkelerde bu ilaçların reçetesiz olarak satılmasının aşırı ve yanlış bir biçimde kullanılmasına yol açtığını belirtiyorlar.

Bu ilaçlar gereksiz yere kullanıldığı zaman mikropların direnç kazanmasına yol açıyor. Bunun yanında antibiyotiklerin zehirli etkileri bile var. Örneğin Amerikalı doktorlara göre kloromfenikol ancak yaşamsal bir tehlike söz konusu olduğunda kullanılması gerekirken, azgelişmiş ülkelerde bademcik iltihaplanması ve öksürük gibi basit durumlarda bile kullanılmaktadır. Ancak bu yaklaşımlar konusunda tüm doktorların da görüş birliğinde olduğunu söylemek zor. Örneğin kloromfenikollü ilaçlar Türkiye'de yaygın bir biçimde kullanılıyor.

YALNIZCA YANLIŞ KULLANMA MI?

Çeşitli mikrop ve bakterilerin antibiyotiklere karşı direnç kazanmasının tek nedeni bu ilaçların yanlış bir biçimde kullanılması değil. Antibiyotiklerden hayvan yemi olarak yararlanılması da dirençli bakterilerin çoğalmasına yol açıyor. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde üretilen antibiyotiklerin yüzde 40'ı hayvanları daha besili hale getirmek için hayvan yemi yapmada kullanılıyor. Bunun sonucunda da çevrede antibiyotiklere dayanıklı bakteriler büyük bir hızla çoğalıyor.

KARAMSARLAR

Antibiyotiklerle ilgili bu gelişmeler bazı bilim adamlarını karamsarlığa bile götürebiliyor. Nobel Kimya ödülünü kazanmış bir bilim adamı, Prof. Walter Gilbert, "**enfeksiyonların yüzde 80-90'ının bilinen tüm antibiyotiklere karşı bağışıklık kazanacağı dönemlerin**" gelebileceğini söylüyor.

Bütün bunlara karşı ne yapmak gerekiyor? Kuşkusuz yapılacak birinci iş, antibiyotik kullanma konusunda halkın bilgi sahibi olmasını sağlamak. Okullara konulacak sağlık dersleri, radyo ve televizyon programları ile aydınlatıcı bilgiler verilmesi bir ölçüde çözüm olabilir. Bunun yanında antibiyotik satışı ve reklamlarının denetim altına alınması da gerekmektedir. Ama tüm bunlar dev ilaç sanayine nasıl kabul ettirilebilecektir? İşte halk sağlığı açısından yanıtlanması gereken bir soru... •

ULUSAL BAĞIMSIZLIK VE TEKNOLOJİ ÜRETİMİ

- Ülkelerin hızlı ve sürekli gelişebilmelerinin ve gelişirken ulusal bağımsızlıklarını koruyabilmelerinin temel gereklerinden biri, ulusal teknoloji üretimi.
- Bunun için yeterli kaynak ayırmak kadar, öteki koşullar ve özellikle düşün ve araştırma özgürlüğü önemli.

SINAİLEŞMİŞ güçlü ülkelerin dünyada egemenliklerini sürdürdükleri ve süper güç konumuna gelmiş çokuluslu şirketlerin yenisömürgeci uygulamalarını gün geçtikçe etkinleştirdikleri çağımızda, ulusal bağımsızlık, tüm gelişme sürecindeki ülkelerin en büyük özlemi...

Bu özlemin gerçekleşmesinde, öteki etmenlerin yanında, ulusal teknoloji üretimi aşamasına ulaşılmış ve o yoldan teknolojik bağımsızlığın sağlanmış olması temel gereklerden biri. Çünkü çağımızda, yabancı teknolojiye belli bir ölçünün ötesinde bağımlı olan ulusların, ulusal bağımsızlıklarını koruyabilmekte ve gelişme sürecindeki ülkelerin teknoloji üretemedikleri için ekonomik ve siyasal bağımsızlıklarını gerçekleştirmekte ne denli güçlüklerle karşı karşıya bulundukları açık seçik görülüyor.

Yine görülüyor ki, bilimle araştırmayla ve teknoloji üretimiyle etkin biçimde desteklenmeyen bir sınaileşme, yeterince ulusallık kazanamıyor, kökleşemiyor ve kendi kendini besleyip sürdüremiyor.

Ülkelerin gelişmeleri ve gelişirken bağımsızlıklarını koruyabilmeleri için böylesine yaşamsal önemi bulunan teknoloji, yerli olarak üretilemediği takdirde dıştan alınıyor.

Dünyada teknoloji üreten ya da oluşturan kaynakların başında sınaileşmiş ülkelerle özellikle çokuluslu şirketler yer alıyor. Hatta son zamanlarda çokuluslu şirketler, sınaileşmiş Devletleri de bu alanda aşarak tam anlamıyla bir tekel konumuna gelmiş bulunuyor.

Ellerinde merkezileştirdikleri ve yoğunlaştırdıkları sermaye ve denetimleri altında bulundurdukları kaynakların büyüklüğü bakımından dünyanın üçüncü ekonomik süper gücü konumuna gelmiş olan söz konusu şirketler, araştırma-geliştirme etkinliklerine büyük kaynaklar ayırabiliyorlar ve bilimsel gelişmeleri ve yenilikleri ticari amaçlara uygulayabiliyorlar.

Ulusal teknoloji üretimi gerekli

Uluslararası tekelci sermayenin başlıca teknoloji kaynağı konumuna gelmesiyle birlikte, artık, teknoloji de uluslararası ticarete konu bir mala dönüşmüş bulunuyor.

Tekel durumunda oldukları için de dışa sattıkları teknolojinin fiyatını ve türünü bu şirketler belirliyor.

Başında çokuluslu şirketlerin bulunduğu bu uluslararası teknoloji düzeni çerçevesinde, gelişme sürecindeki ülkelere, genellikle, geri, modası geçmiş teknolojiler aktarılıyor.

Çoğu zaman teknoloji aktarması, siyasal amaçlara alet ediliyor.

Böylece, gelişme sürecindeki ülkelerin bu alandaki yazgıları ve gelişmeleri, sınaileşmiş ülkelerle çokuluslu şirketlerin keyfine ve uluslararası ticaretin acımasız kurallarına bağlanmış bulunuyor.

Bu nedenlerle, günümüzde, teknolojik bağımsızlık ile ulusal ekonomik ve siyasal bağımsızlık, neredeyse eşanlama geliyor.

Gelişme sürecindeki ülkelerin ekonomik ve siyasal bağımsızlıklarını sınırlayan ve hızlı, sürekli ve sağlıklı gelişmelerini engelleyen bu çıkmazdan kurtulmak için, her şeyden önce, "ulusal bilim-araştırma ve teknoloji politikası" oluşturulması gerek.

Bunda amaç, bir bütün oluşturan bilimi-araştırmayı ve teknoloji üretimini, toplumun düşün gücüyle ve yaratıcı katkısıyla ve uluslararası işbirliğiyle destekliyerek, bu alanda çağımız insanlığının ulaştığı sınırları zorlayacak bir güce erişmek ve Atatürk'ün gösterdiği "çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne yükselme" ülküsünü gerçekleştirmek.

Kuşkusuz, gerekli yerli teknolojinin oluşturulması ve dıştan alınan teknolojilerin ülke koşullarına uygunlaştırılması, bilim ve araştırmasız olamaz. Bunun gibi, toplumsal ve ekonomik gelişmelerin ve sorunların doğru çözülebilmesinde, bu sorulara sağlıklı ve geçerli çözümler bulunabilmesinde ve çağdaş bir devlet ve toplum yönetimi oluşturulmasında da bilim ve araştırma, temel gereklerin başında yer alır.

O bakımdan, bilim ve araştırmanın geliştirilmesi ve bilimsel ilerlemelerin teknoloji üretimi amacıyla kullanılması büyük önem taşır ve Devlet bu amaçla gerekli maddesel ve tinsel (manevi) kaynakları ve olanakları sağlamalıdır.

Gerçi bilimin ve araştırmacılı-

ğın gelişmesinde bir toplumun bu amaçla ayırabileceği maddesel kaynakların büyüklüğü önemlidir, hatta bu çağımızda bir gelişmişlik ölçütü olarak kullanılır ama, bu alanda gerekli tinsel koşullar da enaz maddesel kaynaklar kadar önem taşır.

BİLİMDE İLERLİYEBİLMENİN TEMEL GEREĞİ ÖZGÜRLÜKTÜR

Nitekim, bilimin-araştırmanın ve teknoloji üretiminin geliştirilmesinde büyük önem taşıyan, eğitimin her aşamasında ve bütün dallarında araştırmacılığa önem verilmesi, araştırmacılık yeteneğinin çocukluktan başlayarak geliştirilmesine özen gösterilmesi, amatör araştırmacılığın tüm toplumda özendirilmesi ve ürünlerinin ödüllendirilmesi, üniversiteler ile araştırma kurumları ve sanayi arasında gerekli işbirliğinin, eşgüdümün ve bilgi akımının sağlanması, uluslararası teknolojik gelişmelerin yakından izlenmesi ve bu alanda uluslararası işbirliğinin gerçekleştirilmesi gibi önlemlerin alınarak uygulanması, bir kaynak sorunu değil, tümüyle bir anlayış sorunudur.

Bunun gibi bilim ve araştırmada ilerlemenin temel koşulu olan özgürlüğün sağlanması da bir kaynak sorunu değildir.

Gerçekten, bilimde ilerleyebilmenin ve bilimsel bulguların teknoloji üretimi amacıyla kullanabilmenin yolu araştırmadan geçer. Araştırmaların, araştırmacılığın geliştirilmesi için de, öteki olanaklar yanında her şeyden önce bu amaçla geniş bir düşün ve araştırma özgürlüğü bulunmalı ve insan kişiliğinin gelişmesi önündeki tüm engelle kaldırılmış olmalıdır.

Bu alanda, özgürlüklerin sınırlı, kitap düşmanlığının yaygın olduğu, okuyan, düşünen ve araştıranların itilip kakıldığı, kültürel gelişmenin savsaklandığı ya da engellendiği, özetle insan kişiliğinin geliştirilmesinin yeterince önemsenmediği birçok ülkeden, önemli maddesel kaynaklara karşın, bilim-araştırma ve teknoloji oluşturma düzeyinin geri kalmışlığı, göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu gerçeklerin ışığında, bu amaca ayırabileceği maddesel olanakları kıt olan Türkiye'nin karamsar olması için bir neden yoktur. Yeter ki, öteki olanaklarını çağdaş bir anlayış içinde, ileriye dönük olarak kullansın. •

BİR KİŞİ HAKKI ÖRNEĞİ

ZEYNEP ARUOBA

- **Binlerce insan çeşitli yollarla çocuk düşürmeye çalışıyorsa, üstelik kendilerine zarar verebileceklerini, ölebileceklerini de hesaba katarak kendi çabalarıyla, tıbbi olmayan yollara başvuruluyorsa, "şahısları" koruma görevini yüklenen yasaların görev yapma zamanı gelmiş demektir.**
- **İnsan değerinin, insan yaşamının öneminin savunulduğu yüzyılımızda, çocuk düşürmeye yasalarla izin verilmesi, her tür engellemeye karşı, hukuk için bir başarı, felsefe için bir umut ışığıdır.**

Çocuk düşürme: Kişi hakkı.

İNSANIN Hakları, kısıtlandıkları için yasalarla hak olarak belirlenen, oysa insan olmanın özünü oluşturan özellikle olduklarına göre (yaşama, sağlık, beslenme gibi) bunlardan herhangi birinin ortadan kalkması, insana ait bir özelliğin insanın elinden alınması, insanın değerini zedeleyen, insanlığını engelleyen bir durum olarak görülebilir.

Aynı şekilde, kişinin kendi bedeni üzerinde doğal olarak sahip olduğu hakları elinden alınıp, bu hakları kullanmasına yasal kısıtlama getirildiğinde, kişinin kendisiyle ilgili vereceği bir karar yasal engelle karşılaştığında, bu kez de o kişinin değerinin zedelenmesinden söz edilebilir. Kişinin hakları ile ilgili bu tür bir yasal kısıtlamanın temelinde, bu hakların toplumsal ilişkilerle ortaya çıkan türden olgularmış gibi ele alınmaları vardır. Oysa, tümüyle kişinin kendisinin karar vermesini gerektiren bir durumla ortaya çıkar bu tür haklar.

Kişinin kendi bedeni üzerindeki birkaç hakkından biri de —belki de en uç örneklerinden biri— çocuk düşürmedir. (Yüzyılımızda pek yaygın olan kadın hakları savunuculuğu akımı içinde, "kadın hakkı" olan tek hak da bu olsa gerek).

Türk Ceza Kanununun dördüncü faslı "çocuk düşürmeyle" ilgilidir. Kanunun Ceza Hukukunda yer alması 1858 tarihli Ceza Kanunu ile başlar. Çocuk düşürmeyi ve düşürtmeyi suç sayan bu yasa, edimi yapana verilecek cezada kadının isteğine bağlı olup olmama bakımından fark öngörmüştür.

Yasanın "Şahıslara Karşı Cürümler" başlığını taşıyan dokuzuncu Bab'ının dördüncü Faslı "Irkın Tümlüğü ve Sağlığı Aleyhine Cürümler" başlığını taşır. Yasanın ilk kabul edilişindeki fasıl başlığı "Kasden Çocuk Düşürmek ve Düşürtmek" iken 1936 yılında İtalyan Ceza Kanununun etkisiyle başlık bugünkü halini almıştır.

Yasanın 468 ile 472. maddeleri arası, istemiyerek çocuk düşürmek ve düşürtmenin suç sayıldığını, bu suçu işleyenlere verilecek cezaları kapsar. Gereklilik karşısında çocuk düşürme, Ceza Kanununun kırkdokuzuncu maddesinde yer alan "ağır bir tehlike" karşısında olma genel yargısına göre ele alınmıştır.

Çocuk düşürme, ya da yer aldığı gibi "şahsa karşı bir cürüm" ise, kastedilen de düşürtme ya da düşürme edimi ise, —şahıs anne değilse— o zaman şahıstan cenin anlaşılmaktadır; oysa Medeni Kanunun yirmiyedinci maddesine göre "şahsiyet çocuğun sağ olarak tamamiyle doğduğu anda başlar." Bu durumda ceninin "şahsiyet"inden söz edilemiyeceğine göre, hangi şahsa karşı cürüm işlendiği pek açık değildir.

Yasalar böyle diyedururken binlerce insan çeşitli yollarca çocuk düşürmeye çalışıyorsa, üstelik kendilerine zarar verebileceklerini, ölebileceklerini de hesaba katarak kendi çabalarıyla tıbbi olmayan yollara başvuruyorlarsa, "şahısları" koruma görevini yüklenen yasaların görev yapma zamanı gelmiş demektir.

Kişinin kendi bedeniyle ilgili bir hakkına, doktorların, uzmanların farklı bir açıdan; din adamlarının, hukukçuların farklı açılardan bakmaları, kişi olmayla ilgili karmaşıklığı, çok yanlılığı gösterir. Bu tür haklara toplumsal ilişkiler içinde bakıldığında, yasal engelleme ya da izin aykırı gelmez. Oysa kişinin kendi içinde bütünlüğü düşünüldüğünde, toplumsal işlevleri yanında, **kişi olarak** kendisiyle alışverişi düşünüldüğünde, yasalara düşen susmaktır.

Çocuk düşürme yasağını ortadan kaldıracak yeni bir yasadan söz ediliyor. Bir engelleme yerine bir izin verme niteliğindeki bu yeni yasa, kişinin bir hakkını, hernekadar yasal yollarla kişiye geri veriyorsa da, her yıl binlerce insanın düştüğü insanlık dışı durumları önlemede bir adım olarak değerlendirilebilir.

İnsanın değerinin, insan yaşamının öneminin savunulduğu yüzyılımızda, çocuk düşürmeye yasalarla izin verilmesi, hernekadar böylesi iddialı bir yüzyılı arkadan izleyen bir olaysa da, yine de tutuculuğunu sürdürmek için çabalar harcayan kimi görüşlerin karşısında hukuk için bir başarı, felsefe için bir umut ışığıdır. •

YENİ TİYATRO DÖNEMİ YAKLAŞIRKEN

ÖZCAN YURDALAN

- **AST 1981-1982 döneminde "Onur Konuğu" uygulamasına başlayacak.**

Tiyatrolar yeni sezona hazırlanıyor.

YAZIN son günleri yaklaşırken, tiyatrolar da yeni dönem hazırlıklarına başladı. Özel tiyatrolar için "**yeni dönem**" pekçok şeye "**baştan başlamak**" demektir. Önce ekonomik sorunlar aşılacak, ürünlerin sergileneceği salon sağlanacak. Kadro korunup, geliştirilmeye çalışılacak. Sahnelenecek oyunların giderleri saptanıp, finansman kaynakları araştırılacak. İzleyiciye daha iyi ürünler sergilemek amaçlanırken, bilet ücretleri de, gişeye geleni geri dönmek zorunda bırakmayacak düzeyde olacak... Yani, yeni dönemle birlikte, ya "**baştan başlanacak**" ya da "**perdeler kapanacak**"...

Ülkemizde özel tiyatroların sorunları yıllardır büyüyerek sürüyor. Olanaksızlıklar içinde varlıklarını korumaya çalışan topluluklar, zaman zaman ilkelerinden ödün vererek yaşamak zorunda kalıyorlar. Herşeye karşın, başladıkları noktadan gelişerek ilerleyenler, izleyicisiyle sağlıklı bağlar kurabilenler oluyor.

Dört yıl önce Ankara'da profesyonel anlamda çalışan beş tiyatro vardı. Ankara Sanat Tiyatrosu, Çağdaş Sahne Tiyatro Birimi, Ankara Çocuk Tiyatrosu, Ankara Birlik Tiyatrosu ve Öncü Sahne. 1981-1982 dönemine girerken de durum şu: Çağdaş Sahne, geçen dönem tiyatro çalışması yapmadı. Ankara Birlik Tiyatrosu iki oyun sergiledi, önümüzdeki dönem için salonu yok. Öncü Sahne, perdesini kapayalı çok oldu. Ankara Çocuk Tiyatrosu, geçen dönem AST salonundaki çalışmalarını, Almanya turnesi dönüşü Alman Kültür Merkezi salonunda sürdürmeye çalışacak. Sadece AST ve Halk Tiyatrosunun ürünlerini sunacağı salonu var.

AST'IN GİRİŞİMİ

AST, yeni dönemle birlikte 19 yaşına girecek. Günümüz koşullarında, sorunlarının çözümünü, izleyicinin doğrudan desteğini almakta görüyor. Bu amaçla, "**Onur Konuğu**" uygulamasını başlatacak.

AST yönetmeni Rutkay Aziz, bu sisteme neden gerek duyulduğunu şöyle anlatıyor:

"**Bugün genelinde bütün Türkiye tiyatrosu, özelinde de, Ankara Sanat Tiyatrosu, önemli sorunlarla karşı karşıyadır.** Yurdumuzun içinde

bulunduğu koşullar, sağlıklı tiyatro yapmayı, günden güne güçleştiriyor, giderek olanak dışına itiyor. Buna karşılık, tiyatro sanatının sorumluluğundan uzak sahnelerde başka pahalı olanaklarla, tiyatroya katkıda bulunmayı hiç düşünmeden yaşayıp palazlanan gösteri toplulukları, gittikçe yaygınlaşarak saldırılarını sürdürüyor. Bu durumda, AST çalışanları, AST seyircisiyle el ele vererek güçlükleri altetmekle görevli olduğunun bilincindedir. İşte bu amaçla, dayanışma öneriyoruz. Kenetlenmek için, yaşamak için. Güçbirliği yapmak, olanca ağırlığıyla gündeme gelmiş dayatmaktadır.

Asaf Çiyiltepe'nin kurduğu tiyatromuzu, aynı doğrultuda, sanat işlevi bakımından daha yükseltmek, daha güçlendirmek, etkinliğimizi daha artırmak için atak yapmak durumundayız. Bu, inandığımız tiyatro anlayışı içinde, seyircimizle çok sıkı işbirliği kurduğumuz oranda gerçekleşir.

Güçbirliği, bize her yönden büyük destek olacağı gibi, finansman güçlüklerimizin yenilmesinde de yardımcı olabilir. İşte bu yargıdan çıkarak, seyircimizle ilişkimizi sürekli kılmak istedik. 'Onur Konuğu' uygulamasını getirdik."

Rutkay Aziz, Onur Konuğu'nu da şöyle tanımlıyor:

"AST'ın şimdiye değin yaptığı tiyatroyu izleyerek onu zaten desteklemiş olan seyircimizdir. Dayanışma içindeki güç kaynağımızdır. Bir tiyatro dönemi içinde gerçekleştireceğimiz bütün sanat etkinliklerimizin doğal katılanıdır. En önemlisi ve en onur vericisi, sağlıklı tiyatro yapmak için çabalayan bir tiyatro topluluğuna güç verendir."

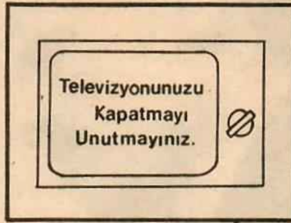
AST'ın onur konuğu, sağlanacak iki kişilik "Onur Konuğu" kartıyla, AST'ın yaklaşık 9 aylık dönem içinde düzenleyeceği oyun, film, gösteri gibi tüm etkinliklerin doğal çağrılısı olacak. Dönem içinde hazırlanacak program dergisi, broşür gibi yayınların ve çıkarılması tasarlanan tiyatro etkinlik raporunun doğal abonesi olacak. Düzenlenecek dinletileri indirimli izleyebilecek. Dönem sonunda düzenlenecek anket formlarıyla, eleştirilerini ve önerilerini iletecek. •

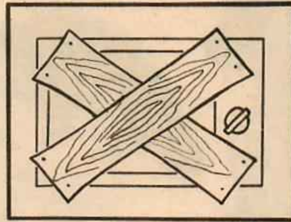
TRT'DEN İZLENİMLER

• TRT Yöneticileri kimleri başka kamu kuruluşlarına gönderecektir? Yasaların çiğnenmesi pahasına Genel Müdürlük yapmış Karataş'ın aldığı sayısı kabarık militanları mı?

GÖZÜMÜZÜ, kulağımızı ekran ve mikrofonlardan ayırıp TRT koridorlarına çevirdiğimizde, Basına yansıyan küçük küçük haberlerin TRT çalışanlarını nasıl olumsuz etkilediğini görürüz. Koridorlara yayılan hava; tedirginlik, bezginlik, kuşku ve bekleyiş.

Günlük gazetelerin hemen hemen hepsinde arka arkaya TRT'den 300 kişinin başka kurumlara nakledileceği yazıldı. Yetkililerde bu konuda hiçbir yalanlama yapmadıklarından

"ateş olmayan yerde duman çıkmaz" özdeyişinde olduğu gibi olayda da, gerçeklik payı arayanlar çoğaldı. Tedirginlik, kuşku bundan doğmaktadır.

Kimler gönderilecektir TRT'den? Sorulan, merak edilen bu. Bu işlem nasıl olacaktır, neye yarayacaktır?

Evet, bir önlem olarak kamu kuruluşları arasında personel aktarımı yapılabilir. Ama, hiçbir kamu kuruluşu diğer kamu kuruluşlarındaki işe yaramaz veya "sakıncalı" personele gereksinimi olduğunu söylememektedir. Söylemez de. İşsizliğin büyük boyutlara ulaştığı ülkemizde, personel gereksinimi duyan kuruluşlara aktarma yapmanın sakıncası bir yana, kimlerin gönderileceği sorun olacaktır.

Örneğin; TRT Yöneticileri kimleri gönderecektir? Yasaların çiğnenmesi pahasına Genel Müdürlük yapmış Karataş'ın aldığı sayısı kabarık militanlar mı gönderilecektir? O zaman alınan bu militanların içinde bugün idamla yargılanan yok mu? Yetkililer onları bırakıp, demokratik hak ve özgürlükleri yasalar çerçevesinde mücadele etmiş, düşüncesini açıklamış olanları mı gönderecektir?

TRT Genel Müdürü bu konuda hangi ölçüye göre aktarma yapacaktır? Kaldı ki, sakıncalı kişilerden kurtulmak ve "TRT'yi temizlemek" amacıyla böyle birşey düşünülüyorsa, bu sakıncalı, "temizlenmesinde yarar olan kişiler" gönderildikleri kamu kuruluşlarını da "kirletmeyecekler" mi? Yoksa oralarda sakıncasız mı olacaklar?

Soruna gerçekçi yaklaşılmalıdır. TRT'ye yasa ve yönetmeliklere aykırı olarak alınmış, haketmedikleri kadrolara atanmış, bu haksızlığın devamı için yeni haksızlıklar yapmış olanları değil başka kurumlara göndermek, kadrolarıyla birlikte işlemlerini iptal etmek ve hesabını sormak gerekir.

Ancak böylesi bir tutum inandırıcı ve yasalara saygılı olmayı öğretici olabilir. Huzursuzluğu da önemli ölçüde önler. Çünkü, yasa ve yönetmeliklerin açık hükümlerine rağmen yasa dışı yöntemlerle birden bire prodüktör, vb. kadrolara yapılan atamalar, o kadrolar için yıllarca mücadele eden, sınav üstüne sınavdan geçen TRT çalışanlarına yapılmış büyük bir haksızlık değil midir? Bu tür davranış TRT'nin üretimine, yapılan programların kalitesine de darbe olarak nitelenemez mi? Reji masası diye kamera kontrol odasına gidip oturanından, film gösterme ve resim kayıt servisindeki teknisyenle pazarlık edenine kadar birçok "programcı" o yasa dışı atamaların ürünü değil midir? TRT,

iyi niyetle "personel politikası"nı gözden geçirecekse işe nereden başlaması gerektiğine, yeni haksızlıklara yol açmamak için çok dikkat etmek zorundadır.

Bunun yanısıra TRT'de imzaların çizilmesi, sabahları kapı kenarına Genel Müdür Yardımcısı'nın nöbetçi gibi dikilmesi ve çetele tutturması, elbise, kravat kontrolü ile uğraşılması TRT'nin sorunlarını çözme noktasında çok önemli adımlar mıdır? Genel Müdür'ün, yardımcısının başka uğraşacak işi mi yoktur? Atadıkları sayısız şefe, müdüre imza kontrolü konusunda güvenemeyen bir yönetim olur mu?

NASIL BİR ANLAYIŞ?

Türk Silahlı Kuvvetleri Görevlilerinin bile kısa kollu gömleklerle dolaştıkları, kışlalarda görev yaptıkları bu sıcak yaz günlerinde "kravat tak" diye tutturmanın ne yararı vardır? Hele sabahları dokuzu bir geçe, yok üç geçe geldi diye çetele tutmanın yararına hiç inanılamaz. Böylesi bir uygulama TRT gibi bir kurumun ciddiyetine hiç yakışmaz. TRT yöneticileri de çok iyi bilir ki, stüdyoya inen yayın personelinin gecesi gündüzü yoktur. Çalışması zamanla sınırlanamaz. Ek ücret alsalar bile zaman sınırlamasına bakmadan işini bitirmek peşinde koşan insanları; "bu program, bu yayın bitsin öyle gideriz" diyenleri, bir dakika, üç dakika için sıkıştırmanın anlamı olmasa gerek.

Bir yayın kuruluşunda önemli olan, yayın ve yapım görevidir. Üretimdir. Böyle olması gerekir. Buna rağmen, "bırak programı, program konusunda verdiğim randevuyu, gel önce imza at. Ondan sonra git" diyen anlayışla yayıncılık olmaz. Kapıdan adam çevirip "git kravatını tak, ondan sonra gel işini yap" demekle de TRT'de görülen hizmetler rayına oturtulamaz. Bu uygulamayı daha da genişletip, TRT'nin kapısından giren herkese, stajyer öğrencilere kadar uzatıp, anlamsızlaştırmanın mantığını anlamak ise gerçekten güç.

Gözler, TRT çalışanlarından kalkıp ekran ve mikrofonlara çevrildiğinde görülen zevksizliğin, baştan savma tutumun ardında yatan gerçeklerin yansıması bulunur. Ne yazık ki, Türk halkının her türlü sıkıntıya, olanaksızlığa katlandığı günlerde, tek eğlencesi olan TRT ekran ve mikrofonlarının düzeleceğine ilişkin belirti yok gibi... ●

PROFESYONEL SPORCULAR VE SENDİKACILIK

Rıza Sümer

Bütün sorunlarının yanısıra ülkemizde profesyonel sporcunun en büyük sorunu sendikasının olmaması. Aslında yok değil. İstanbul'da *"Profesyonel futbolcular, antrenörler ve masörler sendikası"* var. Ancak yönetimi gerçek alınteri sahiplerine dayanmıyor olmalı ki etkili değil. Çabası da yok.

Profesyonel sporcuların da güvencesi yok

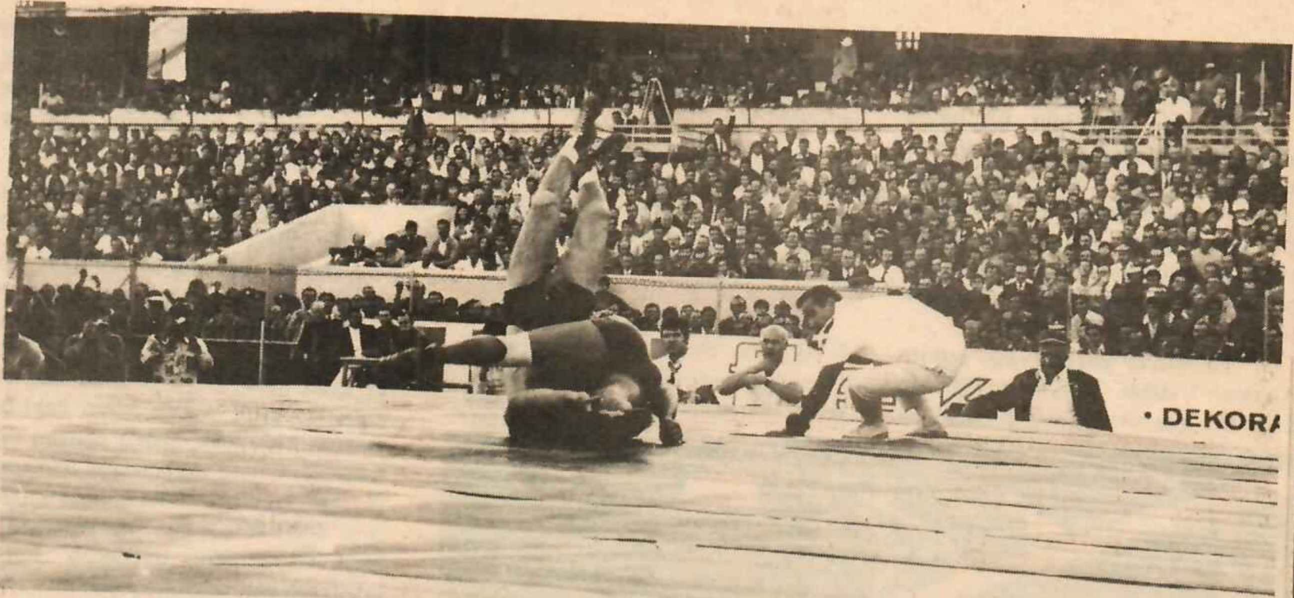
ÜLKEMİZDE yaklaşık 90 spor kulübünde etkin olarak spor yapan profesyonel sayısı ikibine yakın.

Batı dünyası, tüm gençliğini spora yönelttiği için kaynak, örgütlenme, tesis, teknik eleman, sendikalaşma, sosyal ve ekonomik haklar ile bütçe gibi sorunlarını çözmüş durumda. Türkiye'de ise bu sorunların karmaşıklığı bilinen bir gerçek. Bu karmaşıklık başta spor sahaları olmak üzere her yere yansıyor. Televizyonun gösterdiği futbol sahaları da bu karmaşıklığın yansımasını daha net olarak sergiliyor ve bizim Batı'dan ne kadar geride bir spor anlayışı oluşturduğumuzu vurguluyor.

Bütün sorunlarının yanısıra, ülkemizde profesyonel sporcunun en büyük sorunu sendikasının olmaması. Aslında yok değil; İstanbul'da "Profesyonel Futbolcular, antrenörler ve masörler sendikası" var. Ancak yönetimi, gerçek altınteri sahiplerine dayanmıyor olmalı ki, etkili değil. Çabası da yok.

Oysa, yasal girişimleri hem kamuoyundan, hem de basının bir bölümü ile amatörlerden destek görecek. Ama bu yapılmıyor. Boğazda profesyonel sporu yönetenlerle yemekler yeniyor, şeref tribünlerinde maçlar izlenir. Elbette ki, bu durum normal sendikacılık yapılmasını engelliyor...

Sporcularımızın sorunları çok. Tesis, eğitim, yayın gibi temel sorunların yanısıra bulundukları, çoğunlukla da yabancı oldukları çevrede kira, konut, koşullandırılmış taraftarlarla ilişkiler büyük sorun oluyor. Bunların yanısıra yönetici ve antrenör dilediği zaman para ya da kadro dışı kalma cezası verebiliyor. Sakatlandığında veya formdan düştüğünde ise güvencesi yok. O zaman eski alkış-

Güvencesiz amatörler

lar, binlikler güzel sözler ve basının çoğu abartılı haberlerinden geriye sadece yalnızlık kalıyor.

ATILAN TOHUM

Transfer bedellerinin, aylık ücretlerinin düşük yazılması, maç primlerinin resmi belgelere geçirilmemesi, böylece vergi kaçırılması ayrı bir sorun. Bunun sporcunun emekliliğini olumsuz bir şekilde etkilediği ise bilinen bir gerçek.

Bütün bu sorunların çözümüne katkıda bulunacak sendika, kuşkusuz saptırmalara ve yozluklara karşın, yine de profesyonel Türk sporcuları tarafından kurulacak. Profesyonel sporcularımız birgün kendilerinin de Türk işçisinin bir parçası olduğunu görecekler. Bu kavganın öncüsü kuşkusuz Metin Kurt'tu. Başarısızlık ve yozlukla elele olan profesyonel sporda, Metin Kurt'un attığı insan haklarından güç alan bu tohumların yeşermesi zamana bağlı.

Lisans ve arşiv sorununu çözmüş olmasına rağmen profesyonel sporu yöneten ve hep profesyonel spordan yana olan Futbol Federasyonu ile, alınan ücretlere, transfer bedellerine gerçekçi bir çözüm getiremedi. Bugün bile futbolcuların aldığı ücretler, transfer bedelleri federasyon belgelerinde başka, basında daha başka. Anlaşılıyor ki, kulüp yöneticileri basına ve federasyona değişik belgeler veriyorlar.

Kulüplerin SSK'ya olan borçları sporcuların alın teri ve geleceklerinin güvencesi değil midir? Bu alın terini çiğneyenlerden, primleri yatırmayanlardan kim hesap soracak? Sendika yoksa, Futbol Federasyonu, iş yasası, SSK yasası da mı yok?

Bütün bu gerçekler gösteriyor ki, Türkiye'de çağdaş anlamda bir spor yasasının yanısıra, profesyonel spor yasasına da kesin gereksinim var. Çünkü profesyonel sporun yapısı kendine özgü nitelikler taşır. Böyle bir yasada kulüplerin yapıları, sosyo-ekonomik haklar, işçi-işverenin sorumluluk ve yetkileri, sporcuların sendikalaşması da yer almalıdır.

Yasaya rağmen hakları engelleme, aldatma elbette yine olacak. Ancak bu hataların düzeleceği, ortadan kalkacağı güne değin hiç olmazsa sorunlar azalacak, devlet görevinin önemli bir bölümünü yapmış olacak.

Dün olduğu gibi bugün de bunlar Devletin kaçınılmaz görevidir. Konu ile ilgili Bakanlığın, yetkililerin bu yürekliliği göstererek, kalıcı çözümler arayışı içine girecekleri umulur. •

SALONLAR GENÇLERE AÇILMALI...

• 5 Ağustos 1981 Gün ve 428/1473 sayılı yazı ile okullardan gereksinimi olanların "malzeme isteğinde" bulunmaları istendi. Bu yazı okullara gelecek, okullar istemde bulunacaklar, malzemeler ellerine geçecek, onlar da bu malzemeleri çevre gençlerine spor yapmaları için verecekler. Okulların açılmasına çok az bir süre kala gönderilen bu genege atılan adımın başında iflas ettiğini göstermektedir.

25 'NCİ sayımızda TRT'nin yayınladığı bir programdan yola çıkarak "Salonlar gençlere açılmayacak mı?" diye yazmıştık.

Salonlar gençlere açılmadı ama, başka defterler açıldı. İlgililer arasında yazışmalar çoğaldı. Ankara Valiliği'nin genelgesine rağmen "gereğini yerine getirmeyenler"e sorular soruldu, soruluyor.

Anlaşılıyor ki, konu daha tartışılacak, konuşulacak. Bu nedenle so-

runa bir başka açıdan yaklaşıyor ve madalyonun tersini çeviriyoruz.

Ankara Valiliğinin 62 okula gönderdiği genelgeye yalnızca iki okulun başından beri uyduğu bilinen bir gerçek. Daha sonra "çalışma yapacağım, malzemem yok" diye Beden Terbiyesi Ankara Bölge Müdürlüğü'ne başvurup malzeme isteyen okul sayısının 13 olduğunu öğrendik.

Yazımızın yayınlandığı tarihte Ankara Valiliği M.E.Müdürlüğü'nın 1.7.1981 gün ve 412/1419 sayılı genelgesi ile başlatılan "Gençliğin yaz aylarında boş zamanlarını okul sahaları ve salonlarından faydalanarak değerlendirmeleri" girişimi sona ermiş olacak. Çünkü okullar açılıyor, sınavlar başladı. Şimdi dönüp bir geriye bakalım. Çalışmanın başladığı günden bittiği güne kadar neler yapılmış.

• Genelge 62 okula gönderilmiş, çalışma yapan 2 okul.

• Okulların malzemesinin olmadığı bilinen gerçek. Buna rağmen 13 okul çalışma yapacağım diye malzeme istemiş.

• 1 Temmuz'da çalışmayı başlatan yetkililer 5 Ağustos 1981 gün ve 428/1473 sayılı yazı ile okullardan "spor malzemesi isteğinde bulunmalarını" istiyor.

Yazının tarihine dikkat ediniz, 5 Ağustos. Bu yazı okullara gelecek. Okullar istekte bulunacaklar. İstekleri karşılanacak ve çalışma yapılacak. Sınavların 17 Ağustos'da başladığı düşünülürse, bu olanaksız demektir.

• 1.7.1981 gün ve 412/1419 sayılı genelgenin 17'nci maddesi "görevlendirilecek antrenör ve monitörler zaman zaman okullara gelerek görev alacaklar" 18'nci madde ise "Yoğun etkinliklerde bulunacak okullarda ücretli olarak Beden Terbiyesi Ankara Bölge Müdürlüğü tarafından antrenörler görevlendirilecektir" diye açık hüküm taşıyor. Ancak bu maddelerin bugüne kadar işletilmediği söyleniyor.

Bu kadarı bile gösteriyor ki gerçekten önemli bir girişim başarısızlıkla sona ermiş.

TRT yaptığı programda bu gerçeklere değinmedi "Sağlıklı yaşam için spor" konusunda olduğu gibi özendirici, uyarıcı, tanıtıcı yayın da yapmadı. Hele öğretmen konusuna hiç değinmedi. Çalışmanın yapılacağı aylar yaza denk geliyor. Öğretmenlerin tatil yaptığı aylar. Peki bu aylarda çalışacak beden eğitimi öğretmenleri nasıl sağlanacak. Sağlandı diyelim, yaz aylarında çalıştırılmalarına karşılık bu öğretmenlere ücret nasıl ve nereden ödenecek. Hatta ödenecek mi, ödenmeyecek mi? Gerçi Ankara Valiliği'nde yapılan toplantıda Beden Terbiyesi Ankara Bölge Müdürü "çalıştırıcı ve öğretmenlere ödenecek ücret konusunda yardımcı olurum" demiş ama biz bilgisine başvurulduğunda "Ben, beden eğitimi öğretmeni veririm, mesai ücreti öderim diye bir şey söylemedim. Sadece başarılı çalışması görülen, okulunun bahçesini, salonunu devamlı açık tutan öğretmenlere Ankara Valisi'nin önerisi üzerine monitörlük ücreti veririm" şeklinde konuştuğunu söyledi. 8 öğretmene ayda 36 saat üzerinden ödenecek olan bu monitörlük ücreti verilmiş olsa bile, sorunun çözümüne yetmiyor. Çünkü görevlendirilmek istenen 8 okul ve 8 öğretmen değil. 62 okul ve enaz 62 öğretmen. Peki bu 8 öğretmen dışındakiler yapacağı fazla çalışmanın karşılığını kimden alacak? Alabilecek mi?

Önemli, önemli olduğu kadar da çok yönlü olan bu sorunu gündeme getiren TRT'nin ilgililere sormadığı bir soruyu Gençlik ve Spor Bakanlığına sormak gerekir. Evet. Ankara Valiliği'nin genelgesine rağmen çeşitli nedenlerle spor sahalarını açamayan, kapalı tutan okullar var. Peki, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü spor tesisleri neden kapalı? Tüm ülke çapında spor tesisleri gençliğin hizmetine açılamaz mı? Spor yapmak isteyenlerin heyecanlı, istekli ellerine terk edilemez mi? "Yasalar elvermiyor" denebilir ama, bu konuda önlem alınamaz mı? Adı Gençlik ve Spor Bakanlığı olan bu kuruluş gençliğin spor yapmasını sağlıyacak önlemleri bulup uygulamak görevi değil mi? •

B.T.G.M. Salonları yalnız kulüplere mi açık?